

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผลการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือที่มีต่อการคลายการยึด
ตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลราชบุรี

ผู้วิจัย นางสาวอุทัย ธารมรรค **ปริญญา** ศีษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. อรุณี หรรดาส **ปีการศึกษา** 2547

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็ก
ปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5 – 6 ปี จำนวน 41 คน ศึกษาอยู่ในชั้น
อนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนอนุบาลราชบุรี สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในช่วง
กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นเวลา 5 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการ
จัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและแบบวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ของศรีสุดา พิสิษฐศักดิ์
ซึ่งดัดแปลงมาจากเครื่องมือวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเพียเจต์และฮอย สถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐานและการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือมีการยึดตนเอง
เป็นศูนย์กลางระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01

คำสำคัญ กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ การคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กปฐมวัย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถเป็นอย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณี หวดาล ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำการศึกษาค้นคว้า
อิสระครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึก
ซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ นายบุญเลิศ อรรถอุดม ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลราชบุรี ที่ให้ความ
สะดวกและให้ความช่วยเหลือในการทดลองเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณอาจารย์โรงเรียน
อนุบาลราชบุรีทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนักศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้
ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและให้กำลังใจ

อุทัย ธรรมรงค์

พฤศจิกายน 2547

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
สมมติฐานการวิจัย.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	3
นิยามคำศัพท์.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมและการยึดตนเองเป็น	
ศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย.....	6
ความหมายของพัฒนาการทางสังคมและการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง.....	6
ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย.....	8
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม.....	9
ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย ..	12
หลักการและแนวทางการพัฒนาทางสังคมและการคลายการยึดตนเองเป็น	
ศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง.....	21
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ.....	24
ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ.....	24
จุดมุ่งหมายและประเภทของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ.....	27

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ.....	31
รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ.....	32
การจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ.....	36
บทบาทครูในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและการเรียนแบบร่วมมือ.....	40
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้.....	47
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	52
สรุปการวิจัย.....	52
อภิปรายผล.....	53
ข้อเสนอแนะ.....	57
บรรณานุกรม.....	59
ภาคผนวก.....	64
ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการทดลอง.....	65
ข แบบวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านกรรับรู้ทางสายตา.....	67
ค แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ.....	78
ง ตัวอย่างผลงานการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ.....	130
ประวัติผู้ศึกษา.....	140

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แบบแผนการทดลอง.....	44
ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบคะแนนการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองเป็นรายบุคคล.....	48
ตารางที่ 4.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของ เด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง.....	51

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้รูปแบบการดำรงชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีการแข่งขันกันเพื่อหารายได้ พ่อแม่ต้องไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างใกล้ชิด สภาพแวดล้อมดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาทางสังคม เมื่อเด็กเข้าไปอยู่ในสังคมก็จะเกิดปัญหาในการปรับตัวและมีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของสังคม ช่วงปฐมวัยจัดว่าเป็นระยะวิกฤตเป็นระยะที่เด็กไวต่อการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองได้มาก ความรักความเอาใจใส่ที่เด็กได้รับจากพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นมั่นคงปลอดภัย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ในวัยต่อ ๆ มา (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ 2537: 6)

เด็กอายุ 2 – 6 ปี มีลักษณะเด่นคือยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีการทะเลาะ ถกเถียง ได้แย่งและโอ้อวดกัน ไม่ค่อยมีใครยอมฟังใคร ทั้งนี้เป็นเพราะเด็กวัยนี้มีขีดจำกัดทางสติปัญญา ทำให้มีความจำกัดในการรับรู้ เด็กเชื่อว่าคนอื่นคิดและรู้สึกเหมือนตนเอง นักจิตวิทยาและนักการศึกษาส่วนมากเชื่อว่าลักษณะดังกล่าวจะค่อย ๆ ลดลงและจะหมดไปเมื่อเด็กอายุประมาณ 7 ปี แต่ในความเป็นจริงพบว่า การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอาจคงอยู่ในบางสถานการณ์ตลอดไปและบางคนอาจคงอยู่ตลอดชีวิต เพียเจท์ (Piaget) กล่าวว่าทำให้เด็กเล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกันจะช่วยให้เด็กคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางได้ (Ford 1979 , อ้างถึงใน ฉันทนา ภาคบงกช 2537 : 214)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบให้ความร่วมมือ เป็นกิจกรรมที่กลุ่มต้องมีการร่วมมือร่วมใจ และสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน เฮอร์ลอค (Hurlock, 1978: 239 อ้างถึงใน สุทธิพรธณ ธีรพงศ์ 2534: 1– 2) กล่าวว่า เด็กยังมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่นมากเท่าไร เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับการให้ความร่วมมือมากขึ้นเท่านั้น การเรียนแบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและได้ทำงานร่วมกัน จึงเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เรื่องของการร่วมมือและมีการร่วมมือกับผู้อื่นมากขึ้น โรเจอร์ส (Rogers, 1970: 121 – 122 อ้างถึงใน วาสิ ปรุณสิงห์ 2524: 18) กล่าวว่า การทำกิจกรรมเป็นกลุ่มช่วยพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม ช่วยให้รู้จักแก้ปัญหาโดยการ

ทำงานร่วมกัน ร่วมมือกันและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม อารี สัตนหณวี (2537 : 234) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบให้ความร่วมมือมีใช้การทำงานกลุ่มที่เคยทำมาแต่เดิม เพราะการทำงานกลุ่มแต่เดิมมีได้ คำนึงถึงจำนวนนักเรียนในกลุ่ม ไม่คำนึงถึงทักษะทางสังคม ทักษะกระบวนการกลุ่ม มุ่งแต่ผลงานรวมของกลุ่ม นอกจากนี้ สลาวิน (Slavin 1987 อ้างถึงใน รัฐติมา ชู่นใจ 2538: 28) ได้กล่าวถึงการเรียนแบบร่วมมือว่า เป็นวิธีการสอนแบบหนึ่ง ซึ่งกำหนดให้นักเรียนที่มีความแตกต่างกันทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละประมาณ 3 – 5 คน ลักษณะเด่นของการเรียนแบบนี้คือ เน้นที่ความร่วมมือ ร่วมแรงกันระหว่างสมาชิกกลุ่มทุกคน สมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาและเนื้อหาที่ร่วมกันทำ เพราะถ้าครูเรียกให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งตอบหรืออธิบายกระบวนการแก้ปัญหา สมาชิกผู้นั้นจะต้องอธิบายได้ การเรียนแบบนี้สมาชิกทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ที่ครูสอน และช่วยเพื่อนเรียนด้วยเพื่อให้ได้รับความสำเร็จร่วมกัน ปัจจุบันเด็กควรได้รับการส่งเสริมให้ทำกิจกรรมการร่วมมือกับผู้อื่นมากขึ้น เพื่อมุ่งเน้นในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม

กิจกรรมที่เด็กทำร่วมกับเพื่อนนั้นเด็กจำเป็นต้องวางแผนร่วมกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในผลงานที่ทำ ซึ่งวิรุณ ตั้งเจริญ (2537 : 204 – 205) กล่าวว่า ศิลปะแบบกลุ่ม เด็กจะได้เรียนรู้หลากหลายจากการทำงานร่วมกัน เรียนรู้การเป็นสมาชิกของกลุ่มภายในโรงเรียนที่จะช่วยให้พวกเขาเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมภายนอกโรงเรียน ถ้าไม่จัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสทำงานร่วมกัน เขาจะกลายเป็นคนที่เห็นแก่ตัวเคยชินกับการอยู่คนเดียว ทำงานคนเดียว การไม่เคยรับสิ่งใดจากผู้อื่นย่อมไม่รู้จักการเสียสละ ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรี ผลโยธิน (2540: 26) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ตั้งใจดูใจเด็กอนุบาลอย่างมาก กิจกรรมนั้นนอกจากจะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แล้ว ถ้านำมาจัดในรูปแบบให้เด็กมีโอกาสทำร่วมกันในกลุ่มย่อยประมาณ 3 – 5 คน จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กได้

จากข้อความรู้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการทำกิจกรรมแบบร่วมมือและการทำศิลปะเป็นกลุ่มต่างก็มีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการสอนศิลปะแบบร่วมมือมาทดลองใช้เพื่อคลายการยึดตนเองของเด็กเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

3. สมมติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือมีการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

4. ขอบเขตการศึกษา

4.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นเด็กชาย – หญิงอายุ 5 – 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นเด็กชาย – หญิง อายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนอนุบาลราชบุรี จำนวน 41 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

4.3 ตัวแปรที่ศึกษา

4.3.1 *ตัวแปรต้น* คือ การจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

4.3.2 *ตัวแปรตาม* คือ การคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

4.4 *กิจกรรมที่ใช้ในการทดลอง* คือ กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือตามแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.5 *ระยะเวลาในการทดลอง* ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ใช้เวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน รวมทั้งสิ้น 25 วัน

5. นิยามคำศัพท์

5.1 **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กชายและเด็กหญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษา อยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนอนุบาลราชบุรี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

5.2 **การคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง** หมายถึง การที่เด็กสามารถรับรู้และเข้าใจ ทัศนะของผู้อื่น อันเนื่องจากเด็กคลายการยึดตนเองทั้งด้านการคิด และการมองเห็นของตนเองจนทำ ให้เด็กสามารถเข้าใจความคิดของผู้อื่น

5.3 **กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ** หมายถึง กิจกรรมศิลปะที่ครูจัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้ทำงาน ร่วมกันเป็นกลุ่มประมาณ 2 – 4 คน โดยเริ่มจากให้เด็กทำงานหรือคิดคนเดียว จากนั้นให้เด็กจับคู่กัน ที่จะรวมกลุ่มกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์ ช่วยกันประเมินผลงานที่ทำ แก้ปัญหาและรับผิดชอบการทำงานร่วมกันให้สำเร็จ แล้วมีตัวแทนกลุ่ม ออกมานำเสนอผลงานหน้า ชั้นหรือระหว่างกลุ่ม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือที่ช่วยคลายการยึดตนเองเป็น ศูนย์กลาง

6.2 เพื่อให้ครู ผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจเห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปะแบบร่วมมือที่มี ผลต่อการพัฒนาทางสังคมของเด็กปฐมวัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือที่มีต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลราชบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเสนอผลการค้นคว้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมและการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย

- 1.1 ความหมายของพัฒนาการทางสังคมและการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย
- 1.2 ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
- 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม
- 1.4 ลักษณะและพฤติกรรมที่แสดงถึงการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย
- 1.5 หลักการและแนวทางการพัฒนาทางสังคมและการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย
- 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

- 2.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ
- 2.2 จุดมุ่งหมายและประเภทของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ
- 2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
- 2.4 รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ
- 2.5 การจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

2.6 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและการเรียนแบบร่วมมือ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมและการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายของพัฒนาการทางสังคมและการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

1.1.1 ความหมายของพัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย จะเป็นไปตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องตามแผนพัฒนาการ เด็กแต่ละคนจะพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมจากความรู้สึกรู้จักผูกพันใกล้ชิด ภายในครอบครัวที่ต้องการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเอง และการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528 : 220) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับ เพื่อสามารถเข้าสังคมได้

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545 : 28) ให้ความหมายว่าพัฒนาการทางสังคมคือ ความสามารถของเด็กในการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน ปรับตัวในการเล่นหรืออยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำหน้าที่ตามเวลา มีความรับผิดชอบ รู้จักกาลเทศะ การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

เฮอร์ลอค (Hurlock.1978 : 228 อ้างถึงใน บุศรินทร์ สิริปัญญาธร 2541: 8) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมคือ การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมตามแบบแผนที่สังคมยอมรับ เพื่อสามารถเข้ากับสังคมได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในทางสร้างสรรค์ที่เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อที่บุคคลนั้นจะดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.1.2 ความหมายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่กำลังสนใจสิ่งแวดลุ่มรอบตัว มีความอยากรู้อยากเห็นชอบทำตามและเลียนแบบผู้อื่น และลักษณะเด่นที่สำคัญคือการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งอาจจะเป็นธรรมชาติหรืออาจจะเป็นเพราะเด็กยังไม่ได้เรียนรู้ในเรื่องการเข้าสังคมก็ได้ มีผู้ให้ความหมายดังนี้

รูบิน (Rubin. 1972 อ้างถึงใน ทศนา แก้วพลอย 2535: 12) กล่าวว่า การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นลักษณะที่เด็กนึกถึงตนเองมากกว่าผู้อื่น โดยจะรับรู้สิ่งที่ตนสนใจ และยึดถือว่าสิ่งที่ตนคิดหรือทำดีกว่าผู้อื่น เอาแต่ใจตนเอง ดูถูกความสามารถของผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ หวงของและต้องการให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับความคิดหรือสิ่งที่ตนกระทำ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นอุปสรรคในการเข้าสังคมของเด็ก

ชานท์ (Shantz . 1975: 6 – 10 อ้างถึงใน ทศนา แก้วพลอย 2535: 12) กล่าวว่า การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นลักษณะที่เด็กยึดตัวเองเป็นหลักจึงไม่สามารถนำตนเองเข้าไปแทนที่ผู้อื่นในด้านการคิด การรับรู้ทางสายตา ทางอารมณ์และความรู้สึก ทำให้มีลักษณะของการเห็นแก่ตัว เห็นเรื่องของตนสำคัญกว่าเรื่องของผู้อื่น

วัตส์เวิร์ท (Wadsworth. 1971: 71 อ้างถึงใน ขจิตพรพรณ ทองคำ 2536: 18) กล่าวว่า การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นลักษณะที่เด็กไม่สามารถเข้าใจและเข้าไปอยู่ในบทบาทของผู้อื่นได้

ดวงเดือน ศาสตร์ภักดิ์ (ม.ป.ป. : 49 – 50) ได้อ้างตามทฤษฎีของ เพียเจท์ ว่า ลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสำหรับเด็กปฐมวัย ทำให้เด็กไม่สามารถเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น โดยเชื่อว่าทุกคนคิดเหมือนที่เขาคิด การแสดงพฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางนี้ แสดงออกในรูปของการใช้ภาษา และพฤติกรรมทางสังคม เมื่อเด็กได้เข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อน มีการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน เด็กจะคิดค้นหาข้อพิสูจน์ความคิดของตนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งกล่าวได้ว่าเด็กเริ่มเรียนที่จะปรับความคิดของตนให้สอดคล้องกับความคิดของผู้อื่น

ธีระพร อุวรรณโณ (2534 : 323) ได้อธิบายถึงลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางว่า เป็นลักษณะที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าสังคมของเด็ก ทำให้เด็กไม่เข้าใจว่าโลกนี้มีความจริงและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่ต่างไปจากความคิดเห็นของตน เด็กที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจะขาดความสามารถในการรับรู้ ทักษะ ความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น

สรุปได้ว่า การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของเด็กปฐมวัยซึ่งทำให้เด็กไม่สามารถเข้าใจความคิดของผู้อื่น และเชื่อว่าทุกคนมีความคิดหรือมองสิ่งต่าง ๆ เหมือนตน ขาดความสามารถในการรับรู้ทักษะความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น เอาแต่ใจตนเอง ไม่ให้ความร่วมมือสำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอให้ความหมายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางว่า หมายถึง การที่เด็กมีความจำกัดในการรับรู้และเข้าใจทักษะของผู้อื่นโดยยึดการรับรู้ของตนเองเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถเข้าใจความคิดของผู้อื่น ซึ่งเป็นปัญหาในการเข้าสังคมของเด็ก

1.2 ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่มีรากฐานมาจากครอบครัวและสมาชิกอื่นๆ ในสังคมที่อาศัยอยู่ ครอบครัวมีความสัมพันธ์กับเด็กอย่างใกล้ชิดที่สุด เพราะเป็นแหล่งถ่ายทอดและปลูกฝังวัฒนธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยมต่างๆ ให้กับเด็ก ซึ่งมีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

มูสเซน (Mussen, 1965: 383 อ้างถึงใน ขจิตพรธน ทองคำ 2536: 12) กล่าวว่า เด็กวัย 3 – 6 ปี เป็นวัยที่เริ่มพัฒนาความสามารถในการเข้าสังคม ซึ่งจะขยายจากสังคมภายในครอบครัวออกสู่สังคมภายนอก เด็กจะเพิ่มความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น

เฮอร์ลอค (Hurlock, 1978 : 239 อ้างถึงใน สุทธิพรธน ธีรพงศ์ 2534: 36) กล่าวถึงเด็กอายุ 2 – 6 ปี ว่ามีทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏในช่วงวัยนี้ คือ การต่อต้าน การก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การแข่งขันชิงดี การร่วมมือ การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตาม การมีใจศอกกว้างขวาง การเป็นที่ยอมรับของสังคม การเห็นอกเห็นใจ

ซีเฟลด์ (Seefeldt . 1980 : 7 – 11 อ้างถึงใน ทศนา แก้วพลอย 2535: 13-14) และ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523: 7 - 13) ได้อธิบายถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

อายุ 3 ปี กล่าวได้ว่าเป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจะเห็นว่าตนเป็นคนที่สำคัญที่สุด มีความสุขที่จะเล่นคนเดียวแต่เริ่มสนใจผู้อื่นบ้าง แม้ว่าเด็กจะเล่นกับตนเอง แต่ก็ชอบที่จะไปนั่งเล่นอยู่ข้างๆ ผู้อื่น แต่ไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นรวมกับผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่แบ่งปัน ยังต้องการการเอาใจใส่ ความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้ยังไม่มีเพื่อนที่ชอบเป็นพิเศษและจะเล่นกับเด็กอื่นที่มาอยู่ใกล้ๆ เท่านั้น มีความอิสระในการเล่น

อายุ 4 ปี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจผู้อื่นมากขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นเด็กจะเริ่มเล่นกับผู้อื่นบ้างในบางสถานการณ์ ชอบเล่นบทบาทสมมติ เล่นเลียนแบบชีวิตครอบครัว ซึ่งพบเห็นในชีวิตประจำวัน แต่โดยทั่วไปเด็กยังมีลักษณะก้าวร้าวทางกาย เอะอะไม่ระมัดระวัง เกเร ยังมีลักษณะการเป็นนาย ขณะเดียวกันเด็กจะเริ่มเป็นผู้ช่วยที่ดีมีท่าทีแสดงความเป็นมิตร เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนและการรอคอยให้ถึงรอบของตน เริ่มการแบ่งปันบ้าง ต้องการให้ผู้ใหญ่ปลอบโยนบางครั้ง

อายุ 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้น จาก 2 คนเป็น 5 คน เริ่มมีเพื่อนที่ถูกใจเป็นพิเศษ ชอบเล่นละครสมมติ เล่นเลียนแบบ เล่นละครใบ้ การทะเลาะกับเพื่อนลดน้อยลงเพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญ

ของผู้อื่นเป็นระยะที่เริ่มจะมีความเห็นคล้อยตามผู้อื่นและเริ่มมีความรู้สึกไม่พึงพอใจ ถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

อายุ 6 ปี กล่าวได้ว่า เป็นวัยที่เริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังจะให้เห็นจากลักษณะการเล่นที่เปลี่ยนไป คือ เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน เริ่มรู้จักกังวลเกี่ยวกับสังคมภายในกลุ่มของตนเอง มีเพื่อนรักเป็นพิเศษเพียงคนเดียว ในการเล่นยังชอบแสดงเป็นตัวเด่น เล่นรุนแรง พยายามจะเป็นที่หนึ่งในการเล่นต้องการชนะ และถ้าหากการเล่นนั้นมีกฎเกณฑ์ยากเกินกว่าความสามารถของตน ก็จะพยายามปรับกฎนั้นให้มาเป็นประโยชน์กับตน เริ่มห่างจากผู้ใหญ่แต่ต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้องคำชมเชย

ทิตนา แชมมณี และคณะ (2536 : 71, 129) กล่าวถึง ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมในเด็กปฐมวัย สามารถติดต่อและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม กล่าวแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 21) กล่าวว่า จากความรู้สึกผูกพันภายในครอบครัวที่ต้องการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเองและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เด็กจึงมีความสนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรก อาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นเพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดเห็นความรู้สึกของผู้อื่น แต่ถ้าเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และเรียนรู้ บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเด็กอายุมากขึ้น พัฒนาการของการเข้าร่วมกลุ่มกับผู้อื่นก็จะพัฒนาขึ้นด้วย สังเกตได้จากระดับขั้นของการเล่นกับเพื่อน การเล่นกับเพื่อนนับได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาททางสังคม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้และสามารถปรับตัวเข้าร่วมกลุ่มกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางสังคมของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปตามขั้นตอน ซึ่งเป็นที่สนใจของนักวิชาการหลายท่าน ได้พัฒนาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมไว้ดังนี้

1.3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอิริคสัน (Erikson)

อีริกสัน (Erikson อ้างถึงในดวงเดือน ศาสตร์ภัก 2537: 351 – 352) เน้นถึงความสำคัญของบุคลิกภาพของมนุษย์ว่า จะพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในแต่ละช่วงอายุ การพัฒนาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของชีวิตถ้าได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่บุคคลจะมีบุคลิกภาพที่ดี และพร้อมที่จะพัฒนาขั้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีริกสัน ได้แบ่งระยะพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็น 3 ระยะ คือ

1) *ระยะความรู้สึกเชื่อมั่น (The Sense of Trust)* อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่างหลังคลอดถึงอายุ 1 ปี ระยะนี้ถ้าเด็กมีความสบายกายและได้รับความอบอุ่นจากแม่ในยามที่เขาต้องการ เด็กจะมีการปรับตัวที่ดี สามารถพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจขึ้นได้ และในทางตรงข้ามถ้าทารกขาดความสุข ทางกาย ขาดความรัก ความอบอุ่น ก็จะเป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง มีความกลัวและขาดความไว้วางใจผู้อื่น

2) *ระยะต้องการทำหรือค้นหาด้วยตนเอง (The Sense of Autonomy)* อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่าง 1 – 3 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มฝึกหัดการขับถ่าย ถ้าเด็กปฏิบัติดีก็จะสามารถผ่านขั้นนี้ไปได้ด้วยดี เด็กจะเรียนรู้ในการรักษาความตั้งใจของตนเอง และทำ ความตั้งใจให้เป็นจริงได้

3) *ระยะการคิดริเริ่ม (The Sense of Initiative)* อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่าง 3 – 6 ปี เด็กจะพยายามสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง และสามารถแสดงความรู้สึกและพฤติกรรมที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ เด็กสามารถพัฒนาความร่วมมือและการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีได้ เด็กชายมีพฤติกรรมอยากรู้อยากเห็น มีการทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นมากขึ้น ส่วนเด็กหญิงพยายามทำตัวเองให้เป็นที่น่าสนใจ เจ้าอุบายและช่างล้อเลียน ระยะนี้หากเด็กเกิดความกลัวเด็กจะยึดผู้ใหญ่เป็นที่พึ่งตลอดเวลา ทำให้ความคิดจินตนาการ และการพัฒนาทักษะทางสังคมถูกจำกัดลงไปด้วย

ตามทฤษฎีของอีริกสัน เด็กจะมีพัฒนาการทางสังคมที่ดีขึ้นอยู่กับการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่และการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมตามลำดับขั้นพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุ

1.3.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของซัลลิเวน (Sullivan)

ซัลลิเวน (Sullivan 1963 : 150-151 อ้างถึงใน ขจิตพรพรณ ทองคำ 2536: 10-11) กล่าวถึง ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในขั้นวัยเด็กเล็กและเด็กโต มีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

วัยเด็กเล็ก (Childhood) อายุ 2 – 4 ปี จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นกว้างขวางขึ้น เนื่องจากจะมีทักษะด้านการเคลื่อนไหวและทางภาษาสูงขึ้น เรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนต่อบุคคลอื่นที่จะช่วยให้เด็กเกิดความมั่นคงและปลอดภัย

วัยเด็กโต (Juvenile Ere) อายุ 4 – 11 ปี เด็กจะเริ่มรู้จักว่าตนเองมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น มีเป้าหมายของตนเอง เริ่มมีความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนและผู้ใหญ่คนอื่น ๆ มีการแข่งขัน การประนีประนอม รู้จักสถานะของตนเองจากความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมที่เขาอยู่ร่วม

ตามทฤษฎีของซัลลิเวน เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น มีความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ผู้ใหญ่และสิ่งแวดล้อม เด็กเริ่มรู้ว่าตนเองมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

1.3.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอรัสต์ (Havighurst)

ฮาวิกเฮอรัสต์ (Havighurst . อ้างถึงใน พรรรณี ช. เจนจิต 2528 : 77 – 78) ได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากอิริคสันเกี่ยวกับลักษณะของพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของบุคคล โดยเขาได้อธิบายในแต่ละช่วงของชีวิตนั้นมึงานประจำ ซึ่งเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะทำได้ในช่วงนั้น ๆ ซึ่งถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้นจะมีผลต่อการปรับตัว ฮาวิกเฮอรัสต์ ได้เสนองานตามขั้นพัฒนาการทางสังคมในปฐมวัยคือ

1) เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงทางสังคมและทางกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครูและสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กเกี่ยวข้องด้วย

2) เด็กสามารถที่จะเรียนรู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพี่น้องและบุคคลอื่นรวมทั้งชอบเลียนแบบบุคคลอื่น เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิด และเริ่มพัฒนาทางจริยธรรม

ตามทฤษฎีของฮาวิกเฮอรัสต์ เด็กจะมีพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของบุคคล ซึ่งแต่ละคนควรทำได้ในช่วงนั้น ๆ การทำงานดังกล่าวจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ

นอกจากนี้เพียเจท์ (Piaget) ได้กล่าวถึงพัฒนาการเด็กในระยะปฐมวัยว่าเป็นวัยที่เด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมโดยเด็กยังไม่เข้าใจว่า ความดี ความไม่ดีเป็นอย่างไร จึงยึดถือความพึงพอใจของตนเองเป็นใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 8)

การจัดสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและโรงเรียนให้เด็กอย่างเหมาะสม สามารถช่วยให้เด็กบางคน ปรับตัวในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย

ลักษณะอย่างหนึ่งของเด็กปฐมวัยซึ่งเป็นอุปสรรคมากในการเข้าสังคมของเด็กคือ การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจะไม่เข้าใจว่าโลกนี้มีความจริงและความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เป็นอิสระจากทรรศนะของตน โลกที่แท้จริงของเด็กก็คือโลกที่เกิดกับประสบการณ์ของเด็กเองเท่านั้น

เอลไคด์ (Elkind .1967 : 1024 – 1033 อ้างถึงใน ศรีสุดา พิสิษฐ์ศักดิ์ 2527 : 5) ได้กล่าวถึง ลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Period) อยู่ในช่วงแรกเกิด – 2 ปี เด็กวัยนี้จะรับเฉพาะวัตถุที่ปรากฏอยู่เท่านั้น การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กวัยนี้มีลักษณะที่เด็กไม่สามารถจินตนาการถึงภาพของวัตถุที่มองเห็น ต่อมาเด็กจะเริ่มรับรู้ว่ามีแม่จะมองไม่เห็นวัตถุแต่ไม่ได้หมายความว่าวัตถุนั้นไม่มีในโลก เด็กจะเริ่มรู้จักติดตามคั่นหาวัตถุที่หายไปจากสายตา แสดงถึงการมีจินตนาการถึงภาพของวัตถุที่มองไม่เห็นเกิดขึ้นในสมอง

ขั้นที่ 2 ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Period) อยู่ในช่วงอายุ 2 – 7 ปี การรับรู้ทางประสาทสัมผัสเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้เด็กเข้าใจสิ่งที่หายไปจากสายตาได้ จึงจำเป็นต้องมีภาพและสัญลักษณ์เข้ามาแทนที่ เด็กวัยนี้ไม่สามารถคิดในแง่มุมมองอื่นที่แตกต่างไปจากตำแหน่งที่ตนมองเห็น เด็กไม่สามารถยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แต่พยายามจะขยายความคิดของตนให้ผู้อื่นรับฟัง โดยคิดว่าตนเองรับรู้อย่างไร ผู้อื่นจะรับรู้เช่นเดียวกับตน

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (Concrete Period) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 7 – 11 ปี เด็กวัยนี้มีความสามารถทางสติปัญญาเพิ่มขึ้น เช่น ความสามารถในการจัดอันดับ (Seriation) การจำแนกสิ่งของเป็นประเภทต่าง ๆ (Classification) การคิดหาเหตุผล (Causality) ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพื้นที่ (Space) เวลา (Time) และความเร็ว (Speed) ความสามารถกับการอนุรักษ์ ปริมาณ และการอ้างอิงด้วยเหตุผล ซึ่งเด็กจะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุหรือเหตุการณ์ที่พบเห็น

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (Formal Operation) อยู่ในช่วงอายุ 11 – 15 ปี เป็นวัยที่จะมีความคิดเป็นของตนเองและยังไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่น เด็กสามารถคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าถึงปฏิกิริยาของผู้อื่นที่มีต่อตน ในรูปของการวิพากษ์วิจารณ์ได้

ฟอร์ด (Ford, 1979 : 1169 – 1174 อ้างถึงใน ทศนา แก้วพลอย 2535: 15- 16)

กล่าวว่า การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยในพัฒนาการขั้นก่อนปฏิบัติการ มี 3 ลักษณะ คือ

1) การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการคิดและการสื่อสาร (*Cognitive Communicative Egocentrism*) คือ การที่เด็กไม่สามารถที่จะแยกความแตกต่างระหว่างความคิดของตนเอง และ ความคิดของผู้อื่น ซึ่งปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ

(1) ทางด้านการแสดงบทบาท (*Role – taking*) การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านนี้ คือการที่เด็กไม่สามารถเข้าใจถึงประสบการณ์ของบุคคล จากการรับรู้ของผู้อื่นได้ เช่น การที่เด็กรับรู้เรื่องราวที่สมบูรณ์ ขณะเดียวกันคนอื่นได้รับรู้เรื่องนี้เป็นบางส่วน เด็กก็มีความเข้าใจว่ารู้เรื่องเท่ากับที่ตนรู้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

(2) ทางด้านการสื่อสาร (*Communicative*) การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านนี้ เด็กจะแสดงออกโดยไม่สามารถใส่ใจกับคนที่เขาพูดด้วย เช่น เด็กไม่ใส่ใจว่าเขากำลังพูดกับคนลักษณะใดแต่เขาจะพูดตามปกติ บางครั้งจะพูดคนเดียวคุยกับคนอื่นเหมือนรำพึงถึงความคิดของตนเองออกมาดัง ๆ

2) การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านอารมณ์ และความรู้สึก (*Affective Egocentrism*) คือการที่เด็กไม่สามารถแยกแยะระหว่างอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง กับอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นได้ เด็กจะคิดว่าคนอื่นก็มีความรู้สึกเหมือนกับตน ถึงแม้ว่าสถานการณ์จะต่างกัน เด็กจะไม่ใส่ใจกับความรู้สึกของผู้อื่น เขาไม่สามารถที่จะเข้าใจในเรื่อง ความสามารถ การคาดหวังและปฏิกิริยาของผู้อื่นที่เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมได้ว่า เมื่อคนๆหนึ่งแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง คนอื่น ๆ จะได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วย ความไม่ใส่ใจต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นนี้ ทำให้เด็กวัยนี้ไม่ชอบเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกันในบางเวลา

3) การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ (*Visual Spatial Egocentrism*) คือการที่เด็กไม่สามารถที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ตนมองเห็นกับสิ่งที่คนอื่นมองเห็น โดยเด็กจะรับรู้ (*Assimilate*) การรับรู้ทางสายตาของผู้อื่นมาสู่การรับรู้ทางสายตาของตนเอง ยึดว่าการรับรู้ของตนเองถูกต้องตามที่ตนมองเห็นและคิดว่าคนอื่นมองเห็นเหมือนที่ตนมอง เด็กจะรับรู้มิติของซ้าย – ขวา หน้า – หลังของคนที่นั่งอยู่ตรงข้ามไม่ได้ เด็กที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจะไม่สามารถเข้าใจได้ว่าวัตถุชิ้นเดียวกันที่ปรากฏต่อสายตาของผู้มองได้หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของผู้มองวัตถุนั้น

ลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กขึ้นก่อนปฏิบัติการนั้น เพียเจท์ (Piaget, 1926 อ้างถึงใน ธีระพร อุวรรณโน 2534 : 323) พบว่า เด็กลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลงจากผลของการสื่อความกับเด็กอื่น เมื่อเด็กยังมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอยู่ เด็กจะมีความขัดแย้งในการสื่อความกับเด็กอื่นซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนกระทั่งเด็กจำป็นจะต้องสนใจทรรศนะของเด็กอื่นและพยายามเข้าใจทรรศนะของเด็กอื่น การลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจะค่อย ๆ ลดลงเมื่อเด็กอายุประมาณ 7-8 ขวบ เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างรวดเร็ว ถ้าเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และไม่ได้รับการแก้ไขก็จะทำให้เด็กขาดโอกาสที่ดี ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมจะช่วยให้เด็กคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางได้ ซึ่งเป็นวิธีที่จะทำให้เด็กมีบุคลิกภาพและพัฒนาการที่ดีเหมาะสมกับวัย สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทั้งสามด้าน ผู้วิจัยเห็นว่ามึผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก แต่ผู้วิจัยเลือกศึกษาลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุเพียงด้านเดียว เพราะการที่เด็กจะปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดึนั้น เด็กจะต้องมีความสามารถเข้าใจได้ว่าบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่างไปจากตนนั้นจะมองเห็นในลักษณะที่ต่างไปจากที่ตนเห็น ถือว่าในวัยนี้เป็นวัยที่ควรได้รับการพัฒนา

นอกจากนี้พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย ยังมีหลากหลายดังที่ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2534 :28 – 29) ได้จำแนกพฤติกรรมที่แสดงถึงการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

- 1) เล่าเรื่องของตนให้เพื่อนฟังในลักษณะคุยกัน ต่างคนต่างเล่าเรื่องของตนโดยไม่สนใจว่า อีกฝ่ายหนึ่งเล่าอะไรและเล่าอย่างไร
- 2) คุยโอ้อวดว่าตนเก่งที่สุด ดีที่สุด มีพลังมากที่สุด หรือแข็งแรงที่สุด
- 3) พยายามเป็นผู้ชนะในทุก ๆ วิธีทางทั้งด้วยการกระทำและคำพูด
- 4) บอกความเท่า ไม่เท่าของน้ำหนักหรือปริมาตร จากการรับรู้ของตนมากกว่าจะคิดถึงหลักความจริง
- 5) ตัดสินว่าคนใดคนหนึ่งดีจากการที่รับรู้ว่าเขาให้ของแก่ตนหรือเข้าใจดีกับตนโดยไม่สนใจอีกฝ่ายหนึ่ง
- 6) ต้องการให้คนอื่นเล่นตามวิธีหรือความต้องการของตนและถ้าไม่ยอมทำตามก็จะไม่มีการประนีประนอม มักจะทะเลาะกันเพื่อเอาชนะคนอื่น

7) สนใจซักถามเกี่ยวกับความเป็นมาของตน

8) พยายามเอาชนะเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนต้องการด้วยการแสดงฤทธิ์ต่าง ๆ เพราะถือว่า พ่อแม่รักตนก็ควรจะต้องตามใจตน

9) ทำในสิ่งตรงกันข้ามกับที่พ่อแม่บอก เพื่อดูว่าระหว่างพ่อแม่กับตนนั้นใครจะมี อำนาจมากกว่ากัน หรือเมื่อยิ่งห้ามจะเหมือนยิ่งยุ

10) เห็นว่าการกระทำหรือผลงานของตนเป็นสิ่งที่ดีที่สุดใน

นอกจากพฤติกรรมดังกล่าว เราอาจสังเกตเห็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการยึดตนเองเป็น ศูนย์กลางของเด็กได้จากลักษณะการเล่น (Lundsteen .1981: 352 อ้างถึงใน รักตวรรณ ศิริภาพร 2532 : 18) ดังนี้

1) การเล่นแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism Play) เป็นการเล่นขั้นแรก ของเด็กลักษณะการเล่นในขั้นนี้เด็กจะเล่นตามลำพังเพียงคนเดียวโดยไม่สนใจคนอื่น แต่เด็กจะ แสดงความสนใจวัตถุที่เล่นเท่านั้น และเด็กจะเล่นในสิ่งที่มาจากความคิดคำนึงของตน

2) การเล่นข้างเคียง (Paralley Play) เป็นการเล่นขั้นที่สองของเด็ก เด็กจะมีลักษณะ การเล่น โดยรวมกลุ่มกับเด็กวัยเดียวกัน แต่ไม่มีการสื่อสารติดต่อกันระหว่างกลุ่ม เด็กแต่ละคนจะ สนใจเล่นในเรื่องของตน แม้ว่าบางครั้งของเล่นที่เล่นนั้นเป็นของเล่นประเภทเดียวกันก็ตาม ซึ่งใน บางครั้งเด็กอาจจะมีลักษณะแบบมองดูคนอื่นเล่น (Onlooker Play) เพื่อเรียนรู้หรือสังเกตการเล่น ของผู้อื่น

3) การเล่นเริ่มรวมกลุ่ม (Associative Play) เป็นการเล่นรวมกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งจะมีเด็ก ประมาณ 4 – 5 คน เด็กจะไม่อยู่รวมกลุ่มกันอย่างถาวร มีการเปลี่ยนกลุ่มบ่อย และแต่ละคนจะเล่น ในสิ่งที่ตนสนใจโดยไม่สนใจว่า เพื่อนคนอื่นต้องการเล่นเหมือนหรือต่างไปจากตน

4) การเล่นรวมกลุ่ม (True Social – Group Play) เป็นการเล่นรวมกลุ่มแบบที่เด็ก ร่วมมือกันจริง ๆ จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น และรู้จักให้ความร่วมมือกันทำ กิจกรรม เมื่อเด็กรวมกลุ่มกัน เด็กพยายามที่จะเข้าใจความคิด และความต้องการของเพื่อนในกลุ่ม และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการเล่น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเด็กในระดับปฐมวัย มีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางใน ลักษณะต่าง ๆ ซึ่งผู้ใกล้ชิดจำเป็นต้องให้ความสนใจ เพื่อที่จะช่วยคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ใให้กับเด็ก ถึงแม้ว่าลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นธรรมชาติที่ปรากฏในเด็กปฐมวัยก็ตาม เพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและชีวิตของเด็กไทยในอนาคต

1.5 หลักการและแนวทางการพัฒนาทางสังคมและการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย

การเข้าสังคมและพัฒนาการทางด้านสังคมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตมนุษย์ในปัจจุบัน มนุษย์ต้องมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม และพบว่าบุคคลที่มีความสามารถในการเข้าสังคม เช่น เข้ากลุ่มเพื่อนได้ดี รู้จักการแบ่งปัน ช่วยเหลือ มีน้ำใจ มักจะเป็นคนที่ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตและหน้าที่การงาน แต่พัฒนาการเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ จำเป็นที่พ่อแม่ต้องส่งเสริมและสนับสนุน ครูก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่จะช่วยพัฒนาไปในทางที่ถูกต้อง โดยส่งเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กรู้จักการแก้ปัญหาและปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน ซึ่งเป็นการทำให้เด็กแลกเปลี่ยนความคิด ลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง

1.5.1 หลักการพัฒนาทางสังคมและการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย

หลักการพัฒนาทางสังคมและการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สามารถปรับตัวอย่างมีสมดุและเหมาะสมกลมกลืน เตรียมพร้อมในการที่จะเผชิญสังคมในอนาคต

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2537 : 53 –57) กล่าวถึง การพัฒนาทางสังคมว่า เริ่มต้นจากการปฏิสัมพันธ์แรกเริ่มระหว่างทารกกับแม่ด้วยสายใยความผูกพัน ซึ่งจะพัฒนาความสัมพันธ์ ใกล้ชิดพึ่งพาอาศัยแม่ มาสู่การแยกจากแม่เป็นตัวของตัวเองและสามารถพึ่งตนเอง อันนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นรอบข้างและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคม แบบแผนพัฒนาการด้านสังคมของเด็กทุกคนจะคล้ายคลึงกัน แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงอาจแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากความแตกต่างส่วนบุคคลและความแตกต่างระหว่างบุคคลตามวัยของเด็ก ดังนี้

1) *ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม* หมายถึง เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในตัวเด็กแต่ละคน ตามวัยและวุฒิภาวะ แบ่งเป็น

(1) *การรู้จักตนเอง* เด็กอายุ 3 – 6 ปี จะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เนื่องจากเด็กสามารถควบคุมการเคลื่อนไหววัยระต่าง ๆ ของร่างกายได้ดี เด็กจะรู้สึกถึงความเป็นอิสระในความสามารถของตนเอง ที่จะปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม รู้จักเลียนแบบผู้ใกล้ชิดและยอมรับค่านิยมของครอบครัว มักแสดงออกเปิดเผยไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ ในช่วงนี้เด็กจะสนใจและอยากเรียนรู้ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

(2) การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ในช่วงปฐมวัย เด็กจะเริ่มสังคมกับโลกภายนอกมากขึ้น จากประสบการณ์ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างพ่อแม่และพี่น้องรวมทั้งการถ่ายทอดค่านิยมทางสังคม เด็กจะพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองและความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมโดยที่เด็กรวัยนี้สามารถใช้ภาษาในการติดต่อและสื่อความหมายกับผู้อื่นได้ดีขึ้น และเริ่มรู้จักคบเพื่อนวัยเดียวกัน ซึ่งมีอายุ ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถใกล้เคียงกัน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน จึงสามารถสังเกตพฤติกรรมทางสังคมเด่น ๆ ของเด็กปฐมวัยได้หลายลักษณะ

2) ความแตกต่างทางสังคมระหว่างบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเด็กปฐมวัยแต่ละคนที่มีอัตราไม่เท่ากัน อันเนื่องมาจากอิทธิพลของปัจจัยต่อไปนี้

(1) ลักษณะทางเพศ ความแตกต่างระหว่างเด็กชายและเด็กหญิงมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย จะสังเกตได้ว่าช่วงอายุ 3 – 6 ปี เด็กรับรู้เพศของตนเองและพัฒนาการยอมรับบทบาททางเพศของตน เด็กชายมักแสดงออกก้าวร้าวกว่าเด็กหญิง ส่วน เด็กหญิงมักจะให้ความร่วมมือ ชอบประนีประนอมความขัดแย้งเพื่อมีน้ำใจต่อผู้อื่น

(2) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ครอบครัวที่เอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดด้วยความรัก ความเข้าใจ ย่อมทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีในการปรับตัวตามความต้องการของตนเองและสังคมได้อย่างราบรื่น พ่อแม่ที่เปิดโอกาสให้ลูกได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอและแนะนำการแสดงออกที่เหมาะสมกับกาลเทศะ ช่วยให้เกิดปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่ายขึ้น

(3) จำนวนสมาชิกในครอบครัว เด็กที่เป็นลูกคนเดียวของครอบครัว กับเด็กที่มีพี่น้องหลายคนในครอบครัว จะมีพฤติกรรมปรับตัวเข้ากับผู้อื่นแตกต่างกัน โดยที่เด็กซึ่งเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่มักจะมีลักษณะเอาแต่ใจตนเอง ตื้อรั้น

(4) การอบรมขัดเกลาทางสังคม ทศนคติและความคาดหวังของพ่อแม่ ในการปลูกฝังค่านิยมทางสังคมให้กับเด็ก เป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมเด็กให้มีคุณลักษณะตามสังคมต้องการ พ่อแม่ที่เห็นความสำคัญของเด็กและรักเด็กในทางที่ถูกที่ควร มักจะอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความรัก ความเข้าใจและใช้เหตุผล ต่างจากเด็กที่พ่อแม่รักและตามใจมากเกินไปเด็กจะดื้อ ชอบให้คนอื่นเอาใจ ไม่รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ค่านิยมทางด้านวัตถุและการแก่งแย่งแข่งขันได้รับการปลูกฝังในเด็กรุ่นใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นค่านิยมที่ทำให้พัฒนาการทางสังคมของเด็กเสื่อมลงและอาจก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรงในสังคมต่อไปในอนาคตได้

นอกจากนี้ลักษณะของเด็กปฐมวัยลักษณะหนึ่งซึ่งเป็นอุปสรรคมากในการเข้าสังคมของเด็กคือการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กแสดงออกด้วยการอยากทำอะไร ๆ ด้วยตนเอง ตามที่อยากจะทำ ขัดขืนคำสั่งหรือคำแนะนำของผู้ใหญ่ ทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับผู้ใหญ่บอก คิดหรือให้เหตุผลกับปรากฏการณ์ที่พบโดยเอาตัวเองเป็นหลัก ให้ความสนใจกับตนเองและเรื่องที่ตนเองเกี่ยวข้องมากกว่าจะให้ความสนใจคนอื่น ดังที่ ประดิพันธ์ อุปรมัย (2534: 28 – 29) กล่าวว่า การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็ก ในระยะแรกของเด็กปฐมวัยจะมีอยู่มาก เมื่อเทียบกับระยะปลายของเด็กปฐมวัยและระดับความเข้มของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กแต่ละคน ที่มีอยู่ต่างกัน ทั้งใน 2 ระยะ จะส่งผล อย่างมากที่ทำให้เด็กวัยนี้มีบุคลิกต่างกันและมีบุคลิกภาพต่างไปจากวัยอื่น ๆ แต่จากการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับเด็ก กับการอบรมเลี้ยงดูที่สมเหตุสมผลจะช่วยลดการยึดตนเอง ทำให้เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้ดี และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองได้ ในที่สุด

ดวงเดือน ศาสตราจารย์ (2522: 20 – 21) พบว่า สิ่งที่จะทำให้การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลง มี 4 ประการ

1) *วุฒิภาวะ (Maturation)* ส่วนสำคัญของวุฒิภาวะที่มีต่อการพัฒนาการทางด้านความคิด อยู่ที่การเจริญเติบโตของระบบประสาทและพัฒนาการของระบบต่อมไร้ท่อ

2) *ประสบการณ์ (Physical Experience)* เด็กต้องมีประสบการณ์ในการกระทำต่อวัตถุและสิ่งเร้าต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมซึ่งจะเกิดขบวนการรับรู้ (Assimilation) และขบวนการปรับให้เหมาะสม (Accommodation)

3) *ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)* คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคล

4) *ความก้าวหน้าทั่ว ๆ ไป ทางความสมดุล (General Progression of Equilibrium)* หมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างวุฒิภาวะ ประสบการณ์ทางกายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเหมาะสม

1.5.2 แนวทางการพัฒนาทางสังคมและการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย

แนวทางการพัฒนาทางสังคม เด็กวัย 3 – 6 ปี เริ่มปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น เนื่องจากเป็นระยะที่เด็กมีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองและมีความสามารถเข้าใจภาษาพูดได้ดี พอสมควร เด็กรู้จักคบเพื่อน บางครั้งอาจเกิดความขัดแย้งทำให้แสดงพฤติกรรม

ก้าวร้าวรุนแรงได้เพราะเด็กวัยนี้ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจ ศึกษานโยบายการเตรียมความพร้อมด้านสังคมที่เหมาะสมแก่เด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ ดังที่ จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2537: 55 – 59) กล่าวถึง แนวทางปฏิบัติดังนี้

1) *สังเกตพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย* การติดตามพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ทราบลักษณะนิสัยทางสังคมและพฤติกรรมการแสดงออกว่าดำเนินไปตามปกติ หรือมีปัญหาความบกพร่องโดยพิจารณาประเด็นสำคัญ ๆ คือ

(1) *ลักษณะนิสัย* โดยสังเกตนิสัยส่วนบุคคลและการแสดงออกทั่วไปในกิจวัตรประจำวันหรือขณะที่เด็กเล่น

(2) *พฤติกรรมการเล่น* โดยการสังเกตลักษณะการเล่น และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนเล่นหรือของเล่น

(3) *พฤติกรรมทางสังคม* โดยการใช้แบบสังเกตพัฒนาการเด็ก ซึ่งได้กำหนดพฤติกรรมที่คาดหวังตามเกณฑ์อายุของเด็ก

2) *เสริมสร้างความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมของเด็ก* การปรับตัวและสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้

(1) *การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก* การอบรมสั่งสอนเด็กด้วยความรัก ความเข้าใจ และด้วยเหตุผล รวมทั้งการเป็นแบบอย่างลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกในสังคม จะช่วยสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาลักษณะนิสัยอันพึงปรารถนาของสังคมให้กับเด็ก

(2) *การเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง* เด็กปฐมวัยจะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งรอบตัวโดยการลงมือกระทำด้วยตนเอง การเสริมแรงกระตุ้นให้เด็กสนใจช่วยเหลือตนเอง และมีระเบียบวินัยในการทำกิจวัตรประจำวัน

(3) *การส่งเสริมประสบการณ์ความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม* การฝึกให้เด็กปฐมวัยรู้จักตนเอง ได้รับความรู้สึกและการกระทำของผู้อื่น มีทักษะที่เหมาะสมกับลักษณะธรรมชาติของเด็กตามวัย จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่นเหมาะสมกับกาลเทศะ

(4) *การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเล่นของเด็ก* เด็กเรียนรู้สังคมและสิ่งแวดล้อมจากการเล่นร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้ใกล้ชิด ขณะเล่นเด็กเรียนรู้การสร้าง

ความสัมพันธ์กับเพื่อนเล่น มีการยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน รู้จักการแบ่งปันแลกเปลี่ยน รวมทั้งความ ร่วมมือทำกิจกรรมร่วมกัน

(5) การยอมรับความแตกต่างทางบุคลิกภาพของเด็ก เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันตามธรรมชาติ และการอบรมเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน

3) จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เด็กปฐมวัยเริ่มมีการปฏิสัมพันธ์และสื่อสารกับบุคคลอื่นภายนอกครอบครัวมากขึ้น เด็กจึงต้องใช้เวลาในการปรับตัวเองให้รู้จักผู้อื่น ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเพื่อนวัยเดียวกัน การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การพัฒนาตนเอง ความสามารถในการทำความเข้าใจและเข้าใจผู้อื่นในสังคม แนวการจัดกิจกรรมต่าง ๆ แบ่งเป็น

(1) กิจกรรมพัฒนาตนเอง การฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองตามความสามารถในการทำกิจกรรมง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร มอบหมายงานบ้านหรือกิจกรรมในห้องเรียนเล็ก ๆ น้อย ๆ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ

(2) กิจกรรมความสัมพันธ์กับผู้อื่น การจัดกิจกรรมให้เด็กปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันและผู้อื่นในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กมีโอกาสติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดของตนเองกับผู้อื่น และทำความเข้าใจผู้อื่นได้มากขึ้น

(3) กิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ของเด็กและยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สามารถใช้การเล่นบทบาทตัวอย่าง จะช่วยให้เด็กสามารถคิดและทำความเข้าใจการแสดงออกที่เหมาะสมได้ดียิ่งขึ้น

(4) กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมไทย การปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สามารถกระทำโดยใช้กิจกรรมให้เด็กร่วมกัน ดูแลรักษาความสะอาด บริเวณสถานที่และอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุ และผลของการแสดงพฤติกรรมแต่ละอย่างได้ชัดเจนขึ้น

เด็กวัยนี้เป็นวัยของการเริ่มออกสู่สังคมภายนอก เด็กต้องพบกับบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัวมากขึ้น ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับ แต่ก็ยังไม่สามารถใช้เหตุผลได้อย่างลึกซึ้ง เด็กวัยนี้ต้องอาศัยประสบการณ์ตรงจากการที่ได้ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม โดยเด็กต้องเกิดความสนใจและพอใจที่จะกระทำสิ่งนั้น ๆ เพราะลักษณะนิสัยของเด็กอยู่ในระยะที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ผู้ใหญ่ ผู้ใกล้ชิด ต้องมีความเข้าใจพัฒนาการเด็ก รู้ว่าช่วงไหนเด็กจะมีพัฒนาการใดและสามารถช่วยเหลือเด็กได้อย่างไรโดยเฉพาะการ

ที่จะช่วยให้เด็กคลายการยึดตนเองได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กต้องอยู่ในสังคม แนวทางในการช่วยคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจากทฤษฎีของอีริคสัน (Erikson . อ้างถึงใน ประดิษฐ์ อุปรมัย 2534: 28-29) มีดังนี้

- 1) การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็ก
- 2) การอบรมเลี้ยงดูที่สมเหตุสมผล
- 3) ส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจที่จะแสดงออกอย่างถูกต้อง ทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 4) ไม่สนับสนุนการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กมากเกินไป
- 5) ส่งเสริมให้ใช้ทักษะหรือความสามารถที่เขามีอยู่อย่างเต็มที่
- 6) เปิดโอกาสให้ทำกิจกรรมอย่างอิสระ จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง

นอกจากแนวทางดังกล่าวแล้ว เพียเจต์ (Piaget,1926 อ้างถึงใน ธีระพร อุวรรณโณ 2534: 323) ยังพบว่าเด็กจะคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางโดยผลจากการสื่อความกับเด็กอื่น ในระยะแรกเด็กจะมีความขัดแย้งในการสื่อความกับเด็กอื่น จนในที่สุดเด็กจะต้องสนใจทฤษฎีของเด็กอื่นและพยายามเข้าใจทฤษฎีของเด็กอื่น การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจะค่อย ๆ ลดลง

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย เป็นลักษณะที่สำคัญของเด็กปฐมวัย ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของเด็กมาก ได้มีงานวิจัยต่าง ๆ ที่พบว่าลักษณะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจะไม่รุนแรงอย่างที่เพียเจต์คิด เด็กสามารถที่จะเข้าใจความคิดของผู้อื่นได้เช่นกัน ดังงานวิจัยต่อไปนี้

1.6.1 งานวิจัยในประเทศ

รักตวรรณ ศิริภาพร (2532: 56) ได้ศึกษาความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ได้เล่นกิจกรรมการเล่นเพื่อคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 5 – 6 ปี จำนวน 65 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 34 คน และกลุ่มควบคุม 31 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเพื่อคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเพื่อคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทรงพร สุทธิธรรม (2534: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองจัดกิจกรรมนิทานและไม่ได้จัดกิจกรรมนิทานเพื่อส่งเสริมการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4 – 5 ปี จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือแบบวัดความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองจัดกิจกรรมนิทานเพื่อส่งเสริมการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองไม่ได้จัดกิจกรรมนิทานเพื่อส่งเสริมการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นแตกต่างกัน

ทัศนาก้าวพลอย (2535: 71 – 73) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านอารมณ์และความรู้สึก รวมทั้งการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการรับรู้ทางสายตาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นน้ำ เล่นทราย และเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้รับการเล่นน้ำ เล่นทราย ในกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 3 – 4 ปี จำนวน 32 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 16 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งแบบมีการเล่นน้ำ เล่นทราย มีการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านอารมณ์และความรู้สึก และด้านการรับรู้ทางสายตาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งแบบไม่มีการเล่นน้ำ เล่นทราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ขจิตพรรณ ทองคำ (2536: 64 – 65) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติโดยเด็กมีส่วนร่วมในการจัดสื่อการเล่น และกิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติตามปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 5 – 6 ปี จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติโดยเด็กมีส่วนร่วมในการจัดสื่อการเล่น และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติตามปกติ มีความสามารถในการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและความสามารถทางภาษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

สมิท (Smith. 1977: 87 - 88 อ้างถึงใน รักตวรรณ ศิริภาพร 2532: 22) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรเข้าสังคมกับการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 3 – 7 ปี จำนวน 107 คน ใช้แบบทดสอบที่ปรับปรุงมาจาก ฟลาวเวลล์ และคนอื่น ๆ (Flavell and others)

ในปี 1968 จำนวน 10 ฉบับ แบบทดสอบการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และเครื่องมือวัดการเข้าสังคม โดยพัฒนามาจากแบบวัดของยาโร และแวกซ์เลอร์ (Yarrow and Waxler) ในปี 1976 ผลปรากฏว่า พฤติกรรมเข้าสังคมมีความสัมพันธ์กับการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งบุคคลที่จะเข้าสังคมได้ดีนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์อันเป็นที่ปรารถนาของสังคม

เคอร์เคดและรอดกอน (Kurdek and Rodgon, 1973 : 661 – 665) อ้างถึงใน ขจิตพรธน ทองคำ 2536: 24) ได้ศึกษา พัฒนาการด้านการรับรู้ทางสายตา การคิด อารมณ์และความรู้สึก กับเด็กชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมปีที่ 6 จำนวน 167 คน โดยใช้แบบทดสอบของฟิชเบินน์ (Fishbein) ฟราเวล (Fravell) และบอร์ค (Borke) ผลการวิจัยพบว่า เด็กมีความสามารถในการรับรู้ทางสายตา การคิด อารมณ์ และความรู้สึกเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ แต่ความสามารถในการรับรู้ทางอารมณ์และความรู้สึกแม้จะเพิ่มขึ้นในทุกระดับชั้นเรียน แต่ไม่สามารถบอกได้ว่า มีการเพิ่มในระดับใดมากที่สุด และพบว่าเด็กชายมีความสามารถในการรับรู้ทางอารมณ์และความรู้สึกสูงกว่าเด็กหญิง

บัคเลย์ ซิเกลและเนสส์ (Buckley, Siegel and Ness . 1977: 329 – 330) อ้างถึงใน ทศนา แก้วพลอย 2535 : 22- 23) ได้ศึกษา การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ความเห็นอกเห็นใจ และพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กอายุ 3 ปี 6 เดือน ถึง 8 ปี 11 เดือน จำนวน 4 คน โดยใช้แบบการวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของ เพียเจต์ (Piaget) ให้เด็กหมุนตุ๊กตาพลาสติกให้ผู้อื่นเห็น เหมือนกับที่ตนเองเห็นตามแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของบอร์ค (Borke) จากนั้นสร้างสถานการณ์วัดพฤติกรรมการช่วยเหลือแบ่งปัน ผลการวิจัยพบว่า การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการช่วยเหลือ โดยเด็กที่มีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยจะเป็นเด็กที่มีความเห็นอกเห็นใจ และมีพฤติกรรมการช่วยเหลือมาก

จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นเรื่องของขั้น พัฒนาการในเด็กปฐมวัยที่เป็นไปตามวัย ขึ้นอยู่กับสังคม สภาพแวดล้อม การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือ การเข้าสังคม การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ จะสามารถช่วยคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยได้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

2.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

2.1.1 ความหมายของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

ความหมายของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ เป็นคำที่เกิดจากการรวมความหมายของคำว่าศิลปะและการเรียนแบบร่วมมือเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่เป็นเรื่องใหม่มีผู้ให้ความหมายไว้น้อย แต่มีนักการศึกษาที่ให้ความสนใจได้ให้ความหมายของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ ดังนี้

พัชรี ผลโยธิน (2540: 26) ได้ให้ความหมายคำว่ากิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือว่าเป็นการจัดกิจกรรมระบายสี เล่นกับสี ปั้นดิน ฉีก ตัด ปะ ประดิษฐ์วัสดุ ในรูปแบบให้เด็กมีโอกาสทำ ร่วมกันในกลุ่มย่อยประมาณ 3 - 5 คน จะช่วยส่งเสริม พฤติกรรมการร่วมมือของเด็ก โดยครูต้องให้โอกาสเด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปัน ประนีประนอม ตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการเล่นและทำงานจนบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน ให้แต่ละคนรับผิดชอบทำงานอย่างเต็มความสามารถและรู้จักประเมินความก้าวหน้าของตนเอง

จันทนี บุญคลัง (2542: 48) ได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึงกิจกรรมทางด้านศิลปะที่ครูจัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์นั้น ได้แก่ การวาดภาพ ระบายสี เล่นสี การพิมพ์ภาพ การตัด ฉีก ปะ การปั้น การประดิษฐ์เศษวัสดุ เพื่อมุ่งฝึกกล้ามเนื้อ ประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ฝึกให้เด็กมีความอดทน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรับผิดชอบ รู้จักชื่นชมความสวยงาม พัฒนาการคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ วิธีการจัดกิจกรรมประเภทนี้ ทำได้โดยจัดเด็กเป็นกลุ่มประมาณ 2 – 4 คน ให้เด็กทำงานและคิดคนเดียว หลังจากนั้นครูจะให้เด็กจับคู่กัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์ ช่วยเหลือกันแก้ปัญหาและรับผิดชอบการทำงานร่วมกันในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและจบลงด้วยการให้ตัวแทนออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นหรือระหว่างกลุ่ม

จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือครูต้องเป็นผู้จัดเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การเล่นสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การตัด ฯลฯ โดยให้เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่มย่อย ประมาณ 2 – 5 คน เด็กทุกคนต้องร่วมกันคิด

โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับผิดชอบ และร่วมกันสร้างงานให้สำเร็จด้วยความร่วมมือกันมี
จุดมุ่งหมายร่วมกัน

2.1.2 ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเป็นการจัดกิจกรรมระบายสี เล่นกับสี ปั้นดิน ฝึก
ตัด ปะ ประดิษฐ์วัสดุ โดยให้เด็กมีโอกาสทำงานร่วมกันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีปฏิสัมพันธ์
ระหว่างเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งมีคุณค่าต่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคมและ
สติปัญญา โดยเฉพาะพัฒนาการด้านสังคม การทำงานแบบร่วมมือจะช่วยให้เด็กได้คลายการยึด
ตนเองเป็นศูนย์กลาง จากอิทธิพลของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ฟรอยด์ (Freud, อ้างถึงใน สมโภชน์
เยี่ยมสุภาชาติ 2537: 219) ที่เน้นการให้ความสำคัญทางการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างเด็กเล็กและ
ผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยก่อน 5 ขวบ เขามีความเชื่อว่า ผลที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์นั้น
ส่งผลต่อบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต ทำให้มีทักษะทางสังคมดีและเป็นที่ยอมรับของเพื่อน
นอกจากนี้ มีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

แวนเดอร์เคลย์ (Van der Kley, 1991: 4 อ้างถึงใน จันทน์ บุญคลัง 2542:
48) กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือว่า การร่วมมือเป็นกุญแจสำคัญ เป็นองค์ประกอบ
ของสังคม ถ้าไม่มีการร่วมมือกันสังคมจะอยู่ได้ไม่ดี การร่วมมือกันเป็นกุญแจสำคัญในการสร้าง
ความสัมพันธ์กันระหว่างเพื่อน ครอบครัว และพัฒนาความเข้าใจในชุมชน

รอฟ เซลและโกลเดน (Roff ,Sells, &Golden,1972 อ้างถึงใน สมโภชน์
เยี่ยมสุภาชาติ 2537: 219) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเป็นตัวทำนายที่ดีต่อการปรับตัวของ
บุคคลทั้งในด้านจิตใจและสังคม นั่นคือ ผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับเพื่อนมักจะมีปัญหาในการ
ปรับตัวในอนาคต

เลิศ อานันตะ (2535: 44 – 48) ได้กล่าวถึง การที่เด็กได้รับการส่งเสริม
พัฒนาการด้วยศิลปะที่เหมาะสม เด็กจะมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) พัฒนาการด้านสติปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ การที่
เด็กได้สำรวจ ทดลอง ค้นคว้ากับวัสดุนานาชนิดเด็กจะมีการแก้ปัญหา เลือกรสชาติ ตัดสินใจ วางแผน
ลงมือกระทำจริง รวมทั้งการวิจารณ์และการประเมินค่าในผลงานที่ตนแสดงออกจนสำเร็จขึ้นมา ซึ่ง
กระบวนการดังกล่าวได้ตอบสนองต่อลักษณะนิสัยของเด็กที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และขี้สงสัย ทำทนาย ทำ
ให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระเสรี ภายใต้บรรยากาศที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน

2) พัฒนาการด้านร่างกาย ส่งเสริมพัฒนาการการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กัน ระหว่างการใช้กล้ามเนื้อและประสาทตา ทำให้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมีความแข็งแรง มีทักษะในการทำงานคล่องตัวดีขึ้น

3) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ทำให้เด็กมีอารมณ์ขันบานสนุกสนาน ยิ่งเด็ก ประสบผลสำเร็จในการลงมือทำก็ยิ่งทำให้เด็กเชื่อมั่นในตนเอง บนพื้นฐานของความรักและความรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตนส่งผลให้เด็กมีสุขภาพจิตดี สามารถมองโลกที่สวยงาม ด้วยสายตาที่สวยงาม สดใส ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีงามต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง

4) พัฒนาการด้านสังคม การจัดกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้เด็กเรียนรู้ และฝึกหัดด้านสังคม เช่น การวางแผน บริโภคอาหารหรือ การร่วมมือร่วมใจในการประนีประนอม การแก้ปัญหาความขัดแย้ง มีผลทำให้เด็กรู้จักการลดความต้องการของตนเองเมื่อต้องการอยู่ร่วมในการทำงานกับเพื่อน พี่น้องของตนที่แต่ละคนมีความสนใจ แตกต่างกัน

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2538: 37) กล่าวว่ากิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมเดียวที่สามารถทำให้เด็กเล็กๆ มีประสบการณ์ในการทำงานสำเร็จได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาเป็นอย่างยิ่ง

จันทน์ บุญคลัง (2542: 49-50) กล่าวถึงความสำคัญของศิลปะแบบร่วมมือไว้ ดังนี้

1) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ก่อให้เกิดพัฒนาการทางความรู้และการคิดสูงขึ้น มีแรงจูงใจ เนื่องจากทุกคนมีโอกาสประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

2) ได้รับความคิดเห็นหลากหลาย จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จากปัญหาใหม่ จากหลาย ๆ ความคิดเห็นและเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา

3) รู้สึกสบายใจสนุกสนาน ได้แสดงออกอย่างอิสระ เด็กพึงพอใจในการที่จะเรียนรู้ความคิดของตนเอง จะพบการช่วยเหลือในการทำงาน ขณะเดียวกันเด็กก็สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองกับผู้อื่นด้วย

4) พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการเข้าสังคม

5) มีความเสมอภาคในการทำกิจกรรม แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันทางด้านต่าง ๆ ก็ตาม

6) ส่งเสริมให้เด็กเห็นคุณค่าของตนเอง และมีความภาคภูมิใจในตนเอง เพราะช่วยกันแก้ไขปัญหาของกลุ่ม

7) ได้มีการเรียนรู้ภายในกลุ่มพร้อมกับรู้จักแบ่งบทบาทหน้าที่และแก้ปัญหา
ร่วมกัน

8) ช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม และให้ความไว้วางใจกัน มุ่งให้งานบรรลุ
เป้าหมาย จนเกิดความรู้สึกว่างานของตนคืองานกลุ่ม

9) มีประสบการณ์ร่วมกันในกลุ่มจะมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับ
คนอื่นในสังคมแวดล้อมอย่างมีความสุข

10) มีทักษะในการสื่อสาร การอภิปราย การใช้ภาษา

11) มีความคิดสร้างสรรค์กล้าแสดงออก จะมีความคิดเป็นของตัวเอง มี
ความคิดที่จะไม่ลอกเลียนแบบใคร มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าตัดสินใจ

12) ส่งเสริมให้เป็นคนมีเหตุผล รู้จักสังเกต

13) ให้ผลทางด้านจิตวิทยา คือ เด็กรู้สึกว่าได้รับการยอมรับในความสามารถ
ของตนเอง รู้จักการควบคุมอารมณ์ อดอคติและความลำเอียง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

14) ยอมรับวัฒนธรรมประเพณีของบุคคลอื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่าง
บุคคล

จากความสำคัญที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ
ให้เด็กปฐมวัยนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กทุกด้าน ส่งเสริมการพัฒนาต่อเด็กรายบุคคลและ
กลุ่ม ทำให้เกิดพฤติกรรมการร่วมมือ การมีปฏิสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การยอมรับ
จากเพื่อน การปรับตัว เป็นทักษะทางสังคมที่มีประโยชน์อย่างยิ่งที่จะช่วยให้เด็กคลายการยึดตนเอง
เป็นศูนย์กลางเพื่อนำไปสู่การอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.2 จุดมุ่งหมายและประเภทของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

2.2.1 จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ เป็นกิจกรรมที่ใหม่ ยังไม่มีใครกำหนดจุดมุ่งหมาย
ไว้เฉพาะ เป็นการนำจุดมุ่งหมายกิจกรรมศิลปะและการเรียนแบบร่วมมือเข้าด้วยกัน ดังมีผู้กล่าวถึง
จุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1987 อ้างถึงใน
พรรณรัศมี เถาธรรมสาร 2533: 35) ได้กำหนดลักษณะสำคัญเบื้องต้นของการเรียนแบบร่วมมือ
ไว้ดังนี้

1) สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน “อยู่ด้วยกันหรือตายด้วยกัน” ช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน แบ่งข้อมูลและอุปกรณ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม

2) สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3) สมาชิกกลุ่มแต่ละคนมีความรับผิดชอบในตัวเองต่องานที่ได้รับมอบหมาย จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการทำงานอย่างเต็มความสามารถ

4) สมาชิกกลุ่มมีทักษะในการทำงานกลุ่ม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ครูสอนทักษะการทำงานกลุ่มและประเมินการทำงานกลุ่มของนักเรียน

วราภรณ์ รักวิชัย (ม.ป.ป. : 49) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกเด็กให้ได้แสดงออกอย่างผู้มีลักษณะสร้างสรรค์ รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้รวดเร็ว นอกจากนั้นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ควรเป็นกิจกรรมที่เสรี ที่เด็กทุกคนสามารถจะทำได้ เมื่อตนเกิดความต้องการ พอใจและสนใจ

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 13) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมสร้างสรรค์ ไว้ในแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ดังนี้

1) เพื่อพัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา
2) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมด้านความอดทน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความ
รับผิดชอบ

3) เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ชื่นชมในสิ่งสวยงาม

4) เพื่อส่งเสริมให้มีอารมณ์ว่าเจริง แจ่มใส ผ่อนคลายความเครียด

5) เพื่อส่งเสริมการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

6) เพื่อส่งเสริมการแสดงออกและมีความมั่นใจในตนเอง

7) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

8) เพื่อฝึกทักษะการสังเกต การคิด และการแก้ปัญหา

9) เพื่อพัฒนาภาษา อธิบายผลงานของตนได้

10) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสนใจและเข้าใจธรรมชาติรอบตัว

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือนั้นจะ

มุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย พัฒนาการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและตา ด้านอารมณ์ – จิตใจ พัฒนาให้มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ผ่อนคลายความเครียด ด้านสังคม พัฒนาการทำงานร่วมกัน การปรับตัว มีความรับผิดชอบ ส่งเสริมการแสดงออก การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้คลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และด้านสติปัญญา พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ การสังเกต รู้จักการแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ซึ่งเป็นการพัฒนาเด็กได้เต็มตามศักยภาพ

2.2.2 ประเภทของกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

ประเภทของกิจกรรมศิลปะ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก และพัฒนาทางด้านสังคม เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน กิจกรรมศิลปะที่จัดควรเหมาะสมกับวัย ไม่ยุ่งยาก เด็กเกิดการเรียนรู้จากการกระทำ เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งประเภทของกิจกรรมแบบร่วมมือก็ไม่แตกต่างจากประเภทของกิจกรรมศิลปะ เพราะเป็นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กทำร่วมกันเพื่อสร้างเสริมพัฒนาการในแต่ละด้าน ดังมีผู้กล่าวถึงประเภทของกิจกรรมศิลปะ ไว้ดังนี้

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2538: 34 – 35) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมศิลปะ สำหรับเด็กตามลักษณะผลงานที่เด็กสร้างสรรค์เป็นหลักดังนี้

1) *กิจกรรมศิลปะ 2 มิติ* หมายถึงกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพบนระนาบ ผิววัสดุที่แบน ๆ เช่น กระดาษ กระดาษ ผ้า ผนังปูน พื้นทราย พื้นดิน ฯลฯ โดยใช้กลวิธีวาดเส้นระบายสี พิมพ์หรือกดประทับให้เป็นสี ประติดด้วยกระดาษสี เป็นต้น กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การวาดภาพด้วยนิ้วมือหรือมือ การพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุต่าง ๆ การวาดภาพเส้นด้วยดินสอ สีเทียน การระบายสีด้วยสีเทียน สีฝุ่น สีโปสเตอร์ สีน้ำ เป็นต้น ผลงานศิลปะประเภทนี้ดูแล้วแบนราบ มีเฉพาะมิติกว้าง – ยาว

2) *กิจกรรมศิลปะ 3 มิติ* หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพให้มีลักษณะลอยตัวสูง หรือเว้าลงไปในพื้นที่โดยใช้วัสดุและกลวิธีต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัสดุนั้น ๆ เช่น การปั้นทราย ดินเหนียว ดินน้ำมัน กระดาษ แป้งโด หรือการประกอบวัสดุต่าง ๆ เข้าด้วยกัน กลวิธีที่จะให้เด็กทำกิจกรรมประเภทนี้ต้องไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อนสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ง่ายและไม่เสี่ยงต่ออันตราย เช่น วัสดุที่จะนำมาประกอบเข้าด้วยกันควรเป็นวัสดุประเภทกล่องกระดาษ เมล็ดพืช ลูกปัด เศษไม้ โดยใช้กาวที่ติดง่าย เป็นต้น

3) *กิจกรรมศิลปะผสมผสาน 2 มิติ* หมายถึง กิจกรรมที่เด็กสร้างสรรค์ภาพ

โดยใช้วัสดุและกลวิธีทางกิจกรรมศิลปะ 2 มิติ และ 3 มิติ รวมเข้าด้วยกัน เช่น ให้เด็กใช้สีโปสเตอร์ระบายบนรูปปั้นดินเหนียว หรือแบ่งโดที่แห้งแล้วให้ระบายสี หรือฉีกกระดาษสี ตกแต่งกล่อง

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539: 13) กล่าวถึง กิจกรรมสร้างสรรค์ที่ควรจัดมีดังนี้

- 1) การวาดภาพและระบายสี
 - (1) การวาดภาพด้วยสีเทียนและสีไม้
 - (2) การวาดภาพด้วยสีน้ำ เช่น พู่กัน ฟองน้ำ
 - (3) การละเลงสีด้วยนิ้วมือ
- 2) การเล่นกับสีน้ำ
 - (1) การเป่าสี
 - (2) การหยดสี
 - (3) การเทสี
- 3) การพิมพ์ภาพ
 - (1) การพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
 - (2) การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุ พืช ผัก ต่าง ๆ
- 4) การปั้น เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แบ่งโด ฯลฯ
- 5) การพับ ฉีก ตัด ปะ
 - (1) การพับอย่างง่าย
 - (2) การฉีกปะ
 - (3) การตัดปะ
- 6) การประดิษฐ์
 - (1) ประดิษฐ์เศษวัสดุต่าง ๆ
 - (2) การร้อย เช่น ลูกบิด หลอดกาแฟ หลอดด้าย ฯลฯ
 - (3) การสาน เช่น กระดาษ ใบตอง ไบomesพร้าว ฯลฯ

การจัดกิจกรรมศิลปะดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเด็กให้ได้พัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน คือด้านร่างกาย อารมณ์- จิตใจ สังคมและสติปัญญา การจัดกิจกรรมศิลปะโดยทั่วไปและการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือยังคงใช้กิจกรรมเช่นเดียวกันเพียงแต่เปิดโอกาสให้เด็กได้

เรียนแบบร่วมมือ ทำกิจกรรมร่วมกัน วางแผนร่วมกันในสมาชิกกลุ่ม มีการช่วยเหลือแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ มีลักษณะเป็นผู้นำผู้ตาม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และยอมรับซึ่งกันและกัน ครูควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและช่วยเหลือกัน ในการเรียนรู้โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งเป็นลักษณะการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างชัดเจน มีการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพากัน ซึ่งมีนักการศึกษากล่าวถึงทฤษฎีและปรัชญาไว้ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีสนาม

ทิสนา แชมมณี (2545: 16) ได้สรุปแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีสนามของ เคิร์ต เลวิน (Kurt Levin) ไว้ดังนี้

- 1) พฤติกรรมจะเป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม
- 2) โครงสร้างของกลุ่มเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน
- 3) การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดย

ปฏิสัมพันธ์ในรูปการกระทำ (Action)

ทฤษฎีนี้สรุปได้ว่า การรวมกลุ่มจะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มที่มีความเกี่ยวพันกัน พวกเขาจะต้องทำการตัดสินใจ ติดต่อสื่อสาร สนับสนุน ประสานงาน และประสานความสำเร็จในเป้าหมาย ทำให้สถานการณ์การทำงานเป็นแบบร่วมมือกัน พึ่งพากันในการทำงาน ความรู้สึกของการรับผิดชอบก็จะเกิดขึ้นร่วมกัน เกิดความคิดและร่วมกันตัดสินใจว่าการกระทำใดควรคงไว้ การกระทำใดควรเปลี่ยนแปลง

2.3.2 ทฤษฎีการทำงานร่วมกัน

สมยศ นาวิการ (2533 อ้างถึงใน ปิยาภรณ์ รัตนกรกุล 2535: 18) ได้สรุปแนวคิดทฤษฎีการทำงานร่วมกันว่าได้รับการพัฒนาขึ้นโดย จอร์จ โฮแมนส์ (George Homans) ทฤษฎีนี้อธิบายหลักการสำคัญ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 3 อย่างคือ กิจกรรม การกระทำร่วมกัน และความรู้สึก องค์ประกอบทั้งสามจะเกี่ยวข้องกันโดยตรงคือ ถ้าหากว่ากลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าไร การกระทำร่วมกันและความรู้สึกของเขาก็จะมีมากขึ้น บุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้นพวกเขาจะต้องทำการตัดสินใจ ติดต่อสื่อสาร สนับสนุน ประสานงาน และประสานความสำเร็จใน เป้าหมายอีกด้วย

สมาชิกภายในกลุ่มหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะดังกล่าว มีแนวโน้มจะรวมกันเข้าเป็นกลุ่มที่มีพลังสูงมาก

2.3.3 ประโยชน์ของจอห์น ดูย

จอห์น ดูย (John Dewey อ้างถึงใน เพ็ญศิริ จิระเดชากุล 2533: 112 –113) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนว่า ผู้สอนและผู้เรียนทั้งชั้นควรร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็น ติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ด้วยวิธีเช่นนี้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้วิธีการทำงานช่วยเหลือและร่วมมือกับผู้อื่น สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยขจัดปัญหาข้อขัดแย้งทางสังคมและสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในห้องเรียน นอกจากนี้การให้โอกาสผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน และร่วมมือกัน ยังช่วยลดความเห็นแก่ตัว และการแข่งขันในหมู่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แต่ข้อสำคัญก็คือ สิ่งที่ผู้เรียนจะกระทำร่วมกัน หรือโครงการนั้นควรมีพื้นฐานอยู่บนความสนใจและความอยากรู้ อยากเห็นของผู้เรียน ตลอดจนถึงต้องมีความหมายแก่ผู้เรียนด้วย

จากทัศนะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าวิธีการเรียนการสอนควรใช้สถานการณ์การทำงานแบบร่วมมือ ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันนั้น ผู้เรียนช่วยกันแก้ปัญหา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุด ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลองผิดลองถูก คอยกระตุ้น ส่งเสริมทักษะทางด้านความคิดและกล้าแสดงออก เป็นการสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในห้องเรียนผู้เรียนจะมีทั้งความรู้ด้านเนื้อหาวิชา ทัศนคติที่ดีต่อการเรียน มีระเบียบวินัยในตนเองและ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.4 รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ

นักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาพัฒนารูปแบบต่าง ๆ ของการเรียนแบบร่วมมือ โดยดัดแปลงนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (ฐิติมา อุ่นใจ 2538: 38 – 41) ดังนี้

2.4.1 Student Teams – Achievement Division (STAD)

สลาวิน (Slavin) พัฒนารูปแบบนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1) ครูเสนอเนื้อหา ครูจะสอนเนื้อหาแก่นักเรียนทั้งชั้นก่อน

อาจจะใช้อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ เนื้อหาที่จะสอนจะเป็นหน่วยการเรียนของ STAD เท่านั้น

2) นักเรียนเข้ากลุ่ม กลุ่มประกอบด้วย 4 – 5 คน และแบ่งกลุ่ม

ตามความสามารถที่แตกต่างกัน หน้าที่ของกลุ่ม คือเตรียมให้สมาชิกเข้าสอบแข่งขัน สมาชิกในกลุ่มจะอภิปราย ทำแบบฝึกหัด ถกเถียงปัญหา และทำความเข้าใจกับบทเรียน

3) ทดสอบ ครูอาจทำการสอบหลังจากชั่วโมงที่ 3

4) ให้คะแนน จุดประสงค์ของการสอบเพื่อว่านักเรียนทำ

คะแนนได้ดีกว่าเดิมและคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มได้จากคะแนนที่นักเรียนแต่ละคนสอบได้มากกว่าคะแนนเดิมของนักเรียนเอง

5) ให้รางวัล กลุ่มที่ได้คะแนนเฉลี่ยมากกว่าเกณฑ์ที่วางไว้จะได้รับ

การชมเชย

2.4.2 Teams – Games – Tournaments (TGT)

TGT พัฒนาโดย DeVries และ คณะ รูปแบบนี้คล้ายกับ STAD ยกเว้น แต่คะแนนสอบ TGT ใช้คะแนนที่ตัวแทนแต่ละกลุ่มแข่งขันกับกลุ่มอื่น ๆ ขั้นตอนของรูปแบบนี้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ครูเสนอเนื้อหา

ขั้นที่ 2 นักเรียนเข้ากลุ่ม

ขั้นที่ 3 การแข่งขัน

ขั้นที่ 4 ให้รางวัล

การแข่งขันของรูปแบบนี้ จัดนักเรียนที่มีระดับความสามารถเท่ากับทีมต่าง ๆ แข่งขันกัน (3 คน) จากนั้นกลุ่มจะหยิบการ์ดหมายเลข นักเรียนแต่ละคนจะตอบคำถาม ตามบัตรที่ได้และคะแนนของกลุ่มจะได้จากคะแนนของแต่ละคนมารวมกัน การให้รางวัลอาจเป็นการประกาศในหนังสือโรงเรียน (Newsletter) หรือในรูปแบบอื่น ๆ

2.4.3 Group Investigation

บางรายงานกล่าวว่า รูปแบบพัฒนาโดย ไชโม, ชะเรนและคณะ (Shlomo, Sharan and others, 1976) ส่วนบางรายเสนอว่า รูปแบบนี้พัฒนาโดย ชะเรน เอิท – ลาซาโรวิท (Sharan and Hertz – Lazarowitz ,1980) แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบนี้เสนอโดย ชะเรน และชะเรน (Sharan and Sharan ,1976) กลุ่มประกอบด้วย 2 – 6 คน นักเรียนวางแผนด้วยกัน ถกปัญหา ค้นหาคำตอบ (ทั้งในห้องและนอกห้องเรียน) อภิปรายและสรุปผลเพื่อรายงานหน้าชั้น ส่วนการวัดผลจะตัดสินจากผลงานสรุปจากกลุ่ม

ขั้นตอนการสอนแบบ Group Investigation

1) ครูอธิบายหัวข้อและจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับความสามารถ นักเรียนจะเลือกหัวข้อที่ตนสนใจ

2) นักเรียนวางแผนทำงาน โดยนักเรียนจะต้องคำนึงถึงหัวข้อที่จะเรียน วิธีการรวบรวมข้อมูลและการแบ่งงานกันทำ

3) ขั้นการทำงาน ขั้นนี้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อภิปรายรวบรวมข้อมูลและสรุปผล

4) เตรียมตัวรายงาน แต่ละกลุ่มจะสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่ศึกษาเพื่อรายงานต่อชั้น

5) เสนอผลงาน

6) การวัดผล อาจทำในลักษณะโดยให้เพื่อนวัดผลกันเอง (Peer Evaluation) ครูและนักเรียน ช่วยกันวัดผล หรือครูวัดผล โดยการแจกคำถามแก่นักเรียนทุกคน

นอกจากนั้น ชะเรน และเอิท – ลาซาโรวิท สนับสนุนให้ครูใช้วิธีวัดผลโดยการสังเกตทักษะต่าง ๆ ที่นักเรียนใช้ในการทำงานกลุ่ม ชะเรนและคณะยังรายงานว่ารูปแบบนี้ใช้ได้เหมาะสมที่สุดกับการสอนความเข้าใจแบบความคิดรวบยอด (Conceptual erstanding) ซึ่งช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีกว่าการสอนแบบท่องเรียนปกติ แต่รูปแบบนี้ไม่เหมาะสมกับการสอนแบบหาคำตอบเฉพาะ (Specific Facts) ทักษะที่เน้นรูปแบบนี้ คือทักษะการ ฟังพาดูอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่ม และการฟังพาดูอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างนักเรียนในกลุ่ม

2.4.4 Co – op Co – op

คาแกน (Kagan) ได้พัฒนาขั้นตอนการเรียนรู้แบบ Co - op Co - op ไว้ 10 ขั้นตอนดังนี้

- 1) นักเรียนช่วยกันอภิปรายหัวข้อที่จะศึกษา
- 2) แบ่งหัวข้อใหญ่เป็นหัวข้อย่อย (Subtopic)
- 3) จัดนักเรียนเข้ากลุ่มตามความสามารถที่แตกต่างกัน
- 4) กลุ่มเลือกหัวข้อที่จะศึกษาตามความสนใจของกลุ่ม
- 5) กลุ่มแบ่งหัวข้อย่อยเป็นหัวข้อเล็ก ๆ (minitopics) เพื่อนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มเลือกไปศึกษา
- 6) นักเรียนศึกษาเรื่องที่ตนเลือก
- 7) นักเรียนเสนอผลงานต่อกลุ่ม

- 8) กลุ่มรวบรวมหัวข้อต่าง ๆ จากนักเรียนทุกคนในกลุ่ม
- 9) แต่ละกลุ่มรายงานผลเรียนต่อชั้น
- 10) วัดผลจากที่นักเรียนแสดงผลงานกับกลุ่ม

2.4.5 Jigsaw

อารอนสัน และคณะ (Aronson and others) พัฒนารูปแบบนี้ การปฏิบัติอาจทำได้หลายแบบ อาทิเช่น กลุ่มอาจประกอบด้วย 3 – 6 คน การแบ่งกลุ่มคำนึงถึงความสามารถ และเชื้อชาติที่แตกต่างกัน รูปแบบนี้มีการแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อย่อย ๆ และให้สมาชิกแต่ละกลุ่มไปศึกษา จากนั้นสมาชิกแต่ละกลุ่มที่ศึกษาหัวข้อเดียวกัน จะพบปะกันเพื่อปรึกษา อภิปราย (Expert Group) หลังจากการศึกษาลิ้นสุดแล้ว สมาชิกแต่ละกลุ่มจะกลับไปกลุ่มของตนและสรุปผลให้สมาชิกในกลุ่ม ส่วนการทดสอบจะทำหลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว โดยที่นักเรียนแต่ละคนจะต้องทำแบบทดสอบที่ครูเตรียมให้ และคะแนนของแต่ละคนที่ได้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการตอบคำถาม

2.4.6 Think – Pair – Share

รูปแบบนี้เริ่มต้นโดยให้นักเรียนทำงานและคิดคนเดียวหลังจากงานเสร็จแล้วครูจะให้ให้นักเรียนจับคู่กัน เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์ ถ้าเป็นลักษณะตอบคำถามตามเรื่องที่ศึกษา นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนคำตอบกัน การสอนกันเองระหว่างนักเรียน (Peer Tutoring) ทำได้สะดวกโดยวิธีนี้ และจบด้วยการให้นักเรียนเสนอเนื้อหาต่อหน้าชั้น

2.4.7 Circle of Learning

จอห์นสัน และคณะ (Johnson and others) พัฒนา Circle of Learning รูปแบบของวิธีนี้ทำได้หลายรูปแบบ และวิธีที่ครูใช้กันมากคือ ครูจะแบ่งกลุ่มเป็น 2 – 6 คน โดยแบ่งตามความสามารถและเพศที่แตกต่างกัน ต่อจากนั้นครูได้เรื่องที่จะศึกษา 1 ชุด แทนที่จะให้แต่ละคน คนละ 1 ชุด เมื่อนักเรียนทุกคนในแต่ละกลุ่มเข้าใจบทเรียนเป็นอย่างดีแล้ว ครูก็จะทดสอบเป็นรายบุคคลและการให้คะแนนพิจารณาจากคะแนนที่แต่ละคนสอบได้ แต่ถ้าเป็นคะแนนของกลุ่ม ครูก็จะพิจารณาจากผลงานของกลุ่ม

จะเห็นได้ว่ารูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ อาจจะเป็นแนวทางให้ครูเกิดแนวคิดในการนำรูปแบบต่าง ๆ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมและความสามารถของครูแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับในระดับปฐมวัย

ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบของการเรียนแบบร่วมมือ แบบ Think – Pair –Share เพราะเป็นรูปแบบที่ไม่ได้เน้นเนื้อหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ขึ้นตอนไม่ซับซ้อน สามารถปรับให้เหมาะกับเด็กปฐมวัยที่ยังไม่สามารถอ่าน เขียนได้

2.5 การจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

ในการนำแนวคิดการเรียนการสอนแบบร่วมมือมาใช้ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัย ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้โดยวิธีการร่วมมือ ซึ่งมี 5 ประการ ของ จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson , 1989 : 80 อ้างถึงใน จันทน์ บุญคลัง 2542: 57 – 58) ดังนี้

2.5.1 การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Positive Interdependence) สมาชิกทุกคนมีหน้าที่และมีความสำคัญเท่าเทียมกันหมด สมาชิกแต่ละคนรู้หน้าที่ของตัวเองว่าจะต้องทำกิจกรรมอะไรบ้างในการเรียนครั้งนั้น ๆ และต้องรับผิดชอบในกิจกรรมทั้งหมด สมาชิกทุกคนตระหนักถึงความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม

2.5.2 ปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (Face – to – Face Interaction) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้เด็กนั่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 2 – 4 คน หันหน้าเข้าหากันเพื่อที่จะได้ซักถามปัญหา อธิบาย ได้ตอบซึ่งกันและกัน ให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน ยอมรับเหตุผลของผู้อื่นได้เถียงกันด้วยเหตุผล ส่งเสริมสมาชิกในทีมประสบความสำเร็จ ซึ่งทำได้โดยการช่วยเหลือให้ความร่วมมือ ให้ความสนับสนุนผลงานซึ่งกันและกัน และให้การชมเชยต่อความพยายามในการเรียนของแต่ละคน

2.5.3 การได้รับความรู้ทั่วถึงกัน (Individual Accountability) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบและต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ เช่น สมาชิกแต่ละคนจะต้องตอบคำถาม และอธิบายให้แก่เพื่อนสมาชิกด้วยความเต็มใจ สมาชิกแต่ละคนตระหนักว่าผลงานของกลุ่มจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีขึ้นอยู่กับความร่วมมือ และความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคน

2.5.4 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มเล็ก (Interpersonal and Small Group Skills) การทำงานเป็นกลุ่มเล็กจะต้องได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดีเพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายเพื่อให้กลุ่มมีประสิทธิภาพสูง สมาชิกทุกคนต้องไว้วางใจกัน ต้องยอมรับความคิดเห็น สนับสนุนซึ่งกันและกัน รู้จักวิธีการสื่อสารและสามารถแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

2.5.5 กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) หลังจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ระยะหนึ่ง สมาชิกแต่ละคนจะประเมินผลการทำงานของตนเองและผลงานของกลุ่ม เพื่อให้รู้ข้อบกพร่องและสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข และวางเป้าหมายในการทำงานกลุ่มต่อไปให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบในการจัดการเรียนแบบร่วมมือนั้นมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนแบบร่วมมือให้ทราบผลสำเร็จ ครูต้องตระหนักและพยายามจัดกิจกรรมให้ได้ครบทั้ง 5 องค์ประกอบจะขาดตัวใดตัวหนึ่งไม่ได้ ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการร่วมมือ โทรวบริดจ์และไบบี (Trowbridge and Bybee , 1990 อ้างถึงในฐิติมา อุ่นใจ 2538: 42 - 43) ได้เสนอแนวทางเป็นขั้นตอนการวางแผนบทเรียนในการจัดสภาพการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการร่วมมือดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนที่ชัดเจน
- 2) การวางแผนการสอน

(1) กำหนดขนาดของกลุ่มควรพิจารณาระยะเวลาที่สอน จำนวนเอกสาร บทเรียน เครื่องมือและอุปกรณ์ที่มี เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกขนาดของกลุ่มในระยะแรกควรเริ่มต้นจากกลุ่มที่มีสมาชิกเพียง 2 คนก่อน

(2) กำหนดผู้เรียนที่อยู่ในแต่ละกลุ่มโดยทั่วไปควรให้กลุ่มมีสมาชิกที่มีลักษณะที่หลากหลาย (Heterogeneous Group) โดยเลือกจากการสุ่ม อย่างไรก็ตามอาจกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มมีลักษณะเหมือนกัน หรือให้ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มเองก็ได้

(3) การจัดห้องเรียนขึ้นอยู่กับเครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีเพื่อให้เกิดการร่วมมือได้ดีที่สุด สมาชิกควรนั่งเป็นวงหันหน้าเข้าหากันและนั่งใกล้กันเพียงพอที่จะสื่อสารกันได้ โดยที่แต่ละกลุ่มอยู่ห่างกันมากพอที่ผู้สอนจะสามารถเข้าไปดูแลแนะนำแต่ละกลุ่มได้

(4) กำหนดสื่อการสอนที่ส่งเสริมการพึ่งพากันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ในระยะแรกที่เริ่มใช้กิจกรรมการเรียนแบบให้ผู้เรียนร่วมมือกัน จะต้องพยายามเลือกใช้สื่อการสอนที่ผู้เรียนต้องพึ่งพากัน เช่น ให้ผู้เรียนใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน โดยที่ผู้สอนแจกวัสดุอุปกรณ์ให้แต่ละกลุ่มเพียง 1 ชุด เป็นการบังคับให้ผู้เรียนแบ่งกันใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือการให้ผู้เรียนใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน โดยให้สมาชิกแต่ละคนมีวัสดุอุปกรณ์ไม่เหมือนกัน แต่ล้วนมีประโยชน์ต่อการทำงานของกลุ่ม

(5) กำหนดบทบาทของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนฟังพากัน โดยผู้สอนอาจกำหนดบทบาทของสมาชิกในแต่ละกลุ่มให้มีผู้สรุป ผู้แจกวัสดุอุปกรณ์ ผู้เก็บวัสดุ อุปกรณ์ และอื่น ๆ เพื่อช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้เรียน

3) การอธิบายและชี้แจงแก่ผู้เรียน

(1) อธิบายเกี่ยวกับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนเข้าใจ เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม และมโนคติของบทเรียนเข้าด้วยกัน ให้คำจำกัดความมโนคติที่เกี่ยวข้อง อธิบายวิธีการดำเนินงาน และข้อควรระวังในขณะทำงาน และควรตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนก่อนให้ผู้เรียนเริ่มต้นทำงาน

(2) อธิบายเป้าหมายของการทำงานร่วมกันให้ผู้เรียนเข้าใจว่าเขาต้องรับผิดชอบในการทำงาน และเรียนรู้จากสื่อการสอนร่วมกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

(3) อธิบายถึงความรับผิดชอบของแต่ละคนว่า จะต้องเรียนรู้เป็นรายบุคคล

(4) อธิบายความร่วมมือระหว่างกลุ่ม ในบางกรณีจะต้องขยายขอบเขตแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือไปถึงระดับชั้นเรียนด้วย ซึ่งจะกำหนดวิธีการและเกณฑ์ให้ ชัดเจน

(5) อธิบายเกณฑ์ในการประเมินผล แจ้งให้ผู้เรียนทราบว่าจะงานชิ้นใดบ้างที่ ผู้สอนจะประเมิน

(6) ชี้แจงและแนะแนวทางเกี่ยวกับพฤติกรรมความร่วมมือให้ชัดเจน ผู้เรียนอาจไม่เข้าใจว่าอะไรคือการทำงานแบบร่วมมือ ผู้สอนต้องยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ผู้สอนคาดหวังให้ผู้เรียนแสดงออก เช่น อยู่ประจำกลุ่ม พูดเสียงเบา ๆ รับฟังความคิดเห็นเพื่อน สมาชิกแต่ละคนต้องอธิบายวิธีการได้มาซึ่งคำตอบของคำถาม วิเคราะห์ความคิดเห็น แต่อย่าวิจารณ์ตัวบุคคล เป็นต้น

4) การติดตามดูผู้เรียน

(1) คอยดูผู้เรียนขณะปฏิบัติงาน สังเกตการณ์แต่ละกลุ่ม และเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

(2) ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำในกรณีที่เกิดการติดขัด ผู้สอนอาจต้องชี้แจงเกี่ยวกับงานที่มอบหมายอีกครั้ง แนะนำมโนคติที่ช่วยเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจ บางครั้งผู้สอนอาจต้องปรับปรุงสื่อการสอน เป็นต้นแบบหรือทำตัวอย่างของทักษะให้ผู้เรียน บางครั้งผู้สอนต้องตอบคำถามและนำอภิปรายอีกด้วย

(3) สอนทักษะการร่วมมือ ในกรณีที่ผู้เรียนยังไม่รู้จักการทำงานแบบร่วมมือ มากพอ ผู้สอนอาจต้องเข้าไปในกลุ่มและช่วยชี้แนะบทบาทให้ผู้เรียนทำ

(4) ดำเนินการสรุปบทเรียน ในตอนท้ายของบทเรียนผู้สอนอาจต้องเข้าไป นำสรุปรวมสิ่งที่ผู้เรียนนำเสนอทบทวนมโนคติและทักษะต่าง ๆ และให้แรงเสริมในการทำงาน

5) การประเมินผล

(1) ประเมินปริมาณและคุณภาพของการเรียนรู้ ประเมินรายงาน

(2) ให้ผู้เรียนประเมินกระบวนการการทำงานของกลุ่มว่าดำเนิน

ไปได้เพียงใด เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือนั้นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ประการ และขั้นตอนในการวางแผนบทเรียนโดยครูต้องเป็นผู้ที่กำหนด ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การทำงานของกลุ่มประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบในงานที่รับมอบหมาย ทำให้งานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.6 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

ในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือให้แก่เด็กนั้น ครูจะต้องจัดกิจกรรมที่ตอบสนอง ความต้องการให้เด็กได้แสดงออกตามความรู้สึกและความต้องการของตนเอง เมื่อเด็กทำกิจกรรม สำเร็จจะช่วยสร้างความภูมิใจในผลสำเร็จของงาน บทบาทของครูจึงมีความสำคัญมาก แนวทางที่ จะนำไปสู่บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ ซึ่งมีผู้กล่าวไว้หลายท่าน กรวิภา สรรพกิจจานง (2531: 25) คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539: 14) ชูศรี สนิทประชากร (2534: 48 – 49) สรุปได้ดังนี้

2.6.1 เตรียมจัดโต๊ะเรียนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนเข้าทำกิจกรรม

2.6.2 ควรตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนให้ชัดเจนโดยเฉพาะถ้าเป็นการทำงานกลุ่ม

2.6.3 ครูต้องพยายามให้เด็กทำกิจกรรมหมุนเวียนกันให้พอเหมาะกับเวลาที่กำหนด

ทำอย่างน้อย 2 กิจกรรม ครูควรจัดกิจกรรมไม่น้อยกว่า 4 กิจกรรม

2.6.4 เปิดโอกาสให้เด็กทำงานกลุ่มอย่างมีระเบียบ

2.6.5 ก่อนเรียนศิลปะเรื่องใหม่ ครูต้องอธิบายวิธีการใช้วัสดุที่ถูกต้องให้เด็กทราบ ก่อนทุกครั้ง พร้อมทั้งสาธิตให้ดูจนเข้าใจ

2.6.6 ชมเชยให้กำลังใจ และช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการทำ กิจกรรมให้ได้ผลสำเร็จบ้างตามสมควร

2.6.7 เมื่อเด็กทำงานเสร็จแล้ว ควรให้เด็กเล่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กทำ เป็นการพัฒนาภาษาและความคิดของเด็ก

2.6.8 ครูควรบันทึกวันที่ และรายละเอียดของภาพที่เด็กวาดเพื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าของผลงาน

2.6.9 ติดป้ายนิเทศ โดยการหมุนเวียนผลงานต่าง ๆ ของเด็กให้ครบทุกคน

จากแนวทางในการจัดกิจกรรมศิลปะจะเห็นได้ว่าเมื่อครูนำวิธีการดังกล่าวมาปรับเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมาก ดังที่ จันท์ นุญคั้ง (2542: 60 – 61) ได้แนะนำบทบาทครูในการสอนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือดังนี้

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือ
- 2) ครูจัดเตรียมอุปกรณ์ กิจกรรม สื่อ ในการทำกิจกรรมซึ่งครูจะจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือ กลุ่มละประมาณ 3 – 4 ประเภท ให้เด็กสามารถหยิบได้ง่าย
- 3) จัดเด็กเข้ากลุ่มกิจกรรม โดยให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มกันเอง หรือใช้เกมการเข้ากลุ่ม เพื่อให้เด็กได้เปลี่ยนหมุนเวียนไปกลุ่มต่าง ๆ ในแต่ละวัน
- 4) ใช้วิธีการสอนโดยให้เด็กทำงานร่วมกันโดยวิธีการ Think – Pair – Share โดยให้เด็กทำงานหรือคิดคนเดียว จากนั้นครูจะให้เด็กจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสพการณ์และจบลงด้วยการให้เด็กนำเสนอผลงานหน้าชั้น ติดตามดูผู้เรียนโดยให้ความสำคัญในกระบวนการทำงาน
- 5) ครูควรกระตุ้นให้เด็กรู้จักคิดเมื่อพบปัญหา ให้เด็กคิดและเกิดความมั่นใจที่ตอบคำตอบเอง
- 6) ช่วยยให้เด็กแต่ละกลุ่มร่วมมือกันทำงานให้สำเร็จ
- 7) เมื่อเด็กทำงานเสร็จควรให้เด็กเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่กลุ่มของตนเองทำได้ ครูต้องแสดงความสนใจงานของทุกคนในกลุ่ม และแสดงให้เห็นว่าผลงานมีคุณค่าไม่ควรมองผลงานด้วยความขบขันและควรให้เด็กนำเสนอผลงานเมื่อทำกิจกรรมเสร็จ จัดห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการสื่อสารสองทาง ประเมินผลงานของเด็กว่าเด็กร่วมมือกันทำอย่างไรในกลุ่มเสียก่อนซึ่งครูอาจใช้วิธีการช่วยเหลือแนะนำเสริมทักษะต่าง ๆ ที่ทำให้เขาประสบความสำเร็จในการเรียนจากกลุ่มของเขาเอง

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือนั้นครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมาก ครูต้องเข้าใจในการจัดกิจกรรมศิลปะและการเรียนแบบร่วมมือจึงจะทำให้ครู

สามารถกำหนดบทบาทของตนเองในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือได้ดี ซึ่งมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เด็กจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือและการเรียนแบบร่วมมือ

กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเป็นการจัดให้ผู้เรียนทำงานกันเป็นกลุ่มถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะทางสังคม ซึ่งมีผู้สนใจทำการวิจัยที่หลากหลายสามารถนำมาเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติได้ ดังนี้

ชไมมน ศรีสุรักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 5-6 ปี จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลองเด็กมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน มีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541: 74 – 76) ได้ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มที่มีระยะเวลา แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 5 – 6 ปี จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มก่อน และระยะเวลาในการทดลองมีพฤติกรรมร่วมมือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .000 โดยเด็กปฐมวัยขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีพฤติกรรมร่วมมือสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

จันทน์ บุญคลัง (2542 : 84 85) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 5 – 6 ปี จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือ มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดาราวพร เปี่ยมงาม (2544: 57 – 59) ได้พัฒนาชุดฝึก เรื่องการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือสำหรับครูปฐมวัยสังกัดเทศบาลจังหวัดพิจิตร จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุดฝึกอบรมเรื่องการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือมีประสิทธิภาพ 92.66/81.88 เป็นไปตามเกณฑ์ที่

- กำหนดไว้ 2) ครูปฐมวัยที่ใช้ชุดฝึกอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ
3) ความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่มีต่อชุดฝึกอบรมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

จากผลงานวิจัยจะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ดีขึ้นโดยเฉพาะพฤติกรรมทางสังคม เช่น การร่วมมือ การแบ่งปัน การรู้บทบาทในการทำงานกลุ่ม การยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น ยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือที่มีต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นเด็กชาย – หญิงอายุ 5 -6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

1.2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นเด็กชาย – หญิง อายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนอนุบาลราชบุรี จำนวน 41 คนได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

1.3 ตัวแปรที่ศึกษา

1.3.1 *ตัวแปรต้น* คือ การจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

1.3.2 *ตัวแปรตาม* คือ การคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

2.1.1 ศึกษาหลักสูตรและแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 –2 เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2.1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะและการเรียนแบบร่วมมือ

2.1.3 เขียนแผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ จำนวน 25 แผน ใช้เวลาทดลอง
แผนละ 30 นาที ทดลอง 5 สัปดาห์

2.1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจและให้
ข้อเสนอแนะซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

- 1) อาจารย์จันทนิ บุญคลัง อาจารย์สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
- 2) อาจารย์บุศรินทร์ สิริปัญญาธร ครูใหญ่โรงเรียนวัดวังมะนาว
- 3) อาจารย์ปิยรัตน์ โลดโคด อาจารย์โรงเรียนอนุบาลราชบุรี

2.1.5 นำแผนกิจกรรมมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.2 แบบวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

2.2.1 **แบบวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการรับรู้ทางสายตา** เป็น เครื่องมือที่
ผู้วิจัยได้นำมาจาก ศรีสุดา พิสิษฐ์ศักดิ์ (2527) ซึ่งดัดแปลงมาจากเครื่องมือวัดการยึด
ตนเองเป็น
ศูนย์กลางของเพียเจท์และฮอย (Piaget and Hoy) ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดความสามารถ
ในการกลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางคือ 0.781

2.2.2 ลักษณะเครื่องมือ

แบบวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการรับรู้ทางสายตาเป็นเครื่องมือแบบการ
สร้างสถานการณ์จำลองประกอบด้วย

- 1) ของจริงที่เป็นรูปทรงเรขาคณิตที่มีขนาด สี และวางอยู่ ณ ตำแหน่งที่ต่างกัน
ได้แก่ สีเหลี่ยมด้านเท่า สามเหลี่ยมด้านเท่า สีเหลี่ยมคางหมู และห้าเหลี่ยมด้านเท่า
- 2) ภาพถ่ายแสดงการมองเห็นของบุคคลที่นั่งอยู่ทางด้านหน้า ด้านหลัง ด้านซ้าย
และด้านขวาของรูปทรงเรขาคณิต

3) ตุ๊กตา 3 ตัว

4) แผ่นป้าย

2.2.3 **ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปทดสอบ** เด็กอายุ 5 – 6 ปี ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.863

2.2.4 วิธีดำเนินการทดสอบ

1) **ขั้นเตรียมการทดสอบ**

- (1) จัดเตรียมรายชื่อเด็กที่จะทดสอบ
- (2) จัดเตรียมเครื่องมือทดสอบ
- (3) สนทนากับเด็กก่อนการทดสอบเพื่อสร้างความคุ้นเคย

2) ขั้นการทดสอบ

(1) ให้เด็กเดินสำรวจตำแหน่งต่าง ๆ ของรูปทรงเรขาคณิตที่กำหนดให้ (ด้านหน้า ด้านซ้าย ด้านขวา ด้านหลัง)

(2) ผู้ทดสอบนำภาพที่แสดงการมองเห็นของคนในตำแหน่งต่าง ๆ ทั้ง 4 ตำแหน่งให้เด็กดูเป็นรายบุคคล และให้เลือกภาพที่ตรงกับภาพที่เด็กมองเห็น (รายละเอียดในภาคผนวก)

3) ขั้นการให้คะแนน

(1) เกณฑ์การให้คะแนนการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

เด็กตอบถูกจะได้ 0 คะแนน

เด็กตอบผิดจะได้ 1 คะแนน

(2) การแปลความหมายของคะแนน

เด็กที่ได้คะแนนมากกว่า แสดงว่า มีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสูง มีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นต่ำ

เด็กที่ได้คะแนนน้อยแสดงว่า มีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางต่ำมีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นสูง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบ One Group Pretest – Posttest Design

ตารางที่ 3.1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E	T ₁	X	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

E แทน กลุ่มทดลอง

X แทน การจัดการกระทำ

T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง

T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง

การดำเนินการทดลอง ดำเนินการภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 25 วัน มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ก่อนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบเด็กโดยใช้แบบวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการรับรู้ทางสายตา ของศรีสุดา พิสิษฐ์ศักดิ์ (2527) ที่ดัดแปลงมาจากเครื่องมือวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของ เพียเจท์และฮอย(Piaget and Hoy) ทดสอบเป็นรายบุคคล คนละ 20 นาที ใช้เวลา 4 วัน

3.2 ดำเนินการทดลองโดยจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมตามแผนกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทดลองเอง เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 25 ครั้ง

3.3 หลังจากเสร็จการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบด้วยแบบวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการรับรู้ทางสายตาชุดเดิม

3.4 นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการทดลองไปทำการวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบการพัฒนาการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางระหว่างก่อนและหลังการทดลองโดยใช้ค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t – test) แบบ Dependet Samples

4.1 สถิติพื้นฐาน

4.1.1 *คะแนนเฉลี่ย* (\bar{X}) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ 2545: 269)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

\bar{X} แทนค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทนผลบวกของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

n แทนจำนวนนักเรียน

4.1.2 คะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร (ล้วน สายยศ

2545: 273)

$$S.D = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

S.D แทนค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทนผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

n แทนจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

4.2 สถิติสำหรับการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบคะแนนการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t- test) แบบข้อมูลลักษณะเกี่ยวเนื่องกัน (Dependent Samples) จากสูตร (ล้วน สายยศ 2545: 301)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n\sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ D แทนผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลองของแต่ละคน

$\sum D$ แทนผลรวมของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลองของแต่ละคน

$\sum D^2$ แทนกำลังสองของผลรวมของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลองของแต่ละคน

n แทนจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลงานวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือที่มีต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานคือ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือมีการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง โดยนำเสนอเป็น 2 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองเป็นรายบุคคล

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการทดลองเพื่อเปรียบเทียบการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองเป็นรายบุคคล

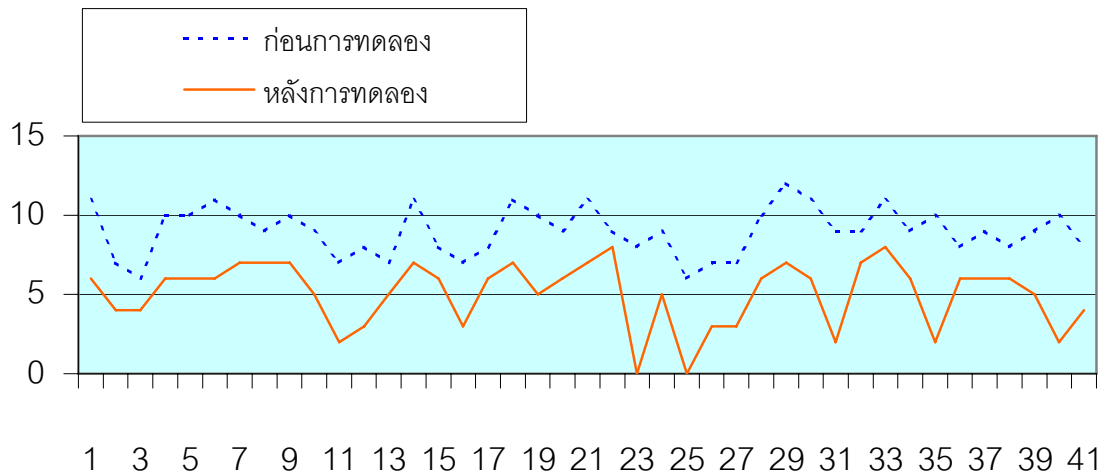
การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้มุ่งตรวจสอบความแตกต่างของคะแนนการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล ระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบคะแนนการ คลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็ก
ปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองเป็นรายบุคคล

คนที่	คะแนนก่อนการทดลอง	คะแนนหลังการทดลอง	ความแตกต่างของคะแนน ก่อน และหลัง การทดลอง
1	11	6	5
2	7	4	3
3	6	4	2
4	10	6	4
5	10	6	4
6	11	6	5
7	10	7	3
8	9	7	2
9	10	7	3
10	9	5	4
11	7	2	5
12	8	3	5
13	7	5	2
14	11	7	4
15	8	6	2
16	7	3	4
17	8	6	2
18	11	7	4
19	10	5	5
20	9	6	3
21	11	7	4

คนที่	คะแนนก่อนการทดลอง	คะแนนหลังการทดลอง	ความแตกต่างของคะแนน ก่อน และ หลัง การทดลอง
22	9	8	1
23	8	0	8
24	9	5	4
25	6	0	6
26	7	3	4
27	7	3	4
28	10	6	4
29	12	7	5
30	11	6	5
31	9	2	7
32	9	7	2
33	11	8	3
34	9	6	3
35	10	2	8
36	8	6	2
37	9	6	3
38	8	6	2
39	9	5	4
40	10	2	8
41	8	4	4
คะแนนเฉลี่ย	9.00	4.83	4.17
ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	1.53	2.18	-0.65

จากตารางที่ 4.1 เด็กปฐมวัยทุกคนได้ คะแนนก่อนการทดลองสูงกว่าหลังการทดลอง โดยก่อนทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 9.00 หลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 4.83 ซึ่งแสดงว่าก่อนการทดลองเด็กมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสูงกว่าหลังการทดลอง เมื่อพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจะเห็น ได้ว่าก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยมีคะแนนแตกต่างกันน้อยกว่าหลังการทดลองซึ่ง แสดงว่า ก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางที่ใกล้เคียงกัน หลังการทดลอง เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางแตกต่างกันมากขึ้น เมื่อนำคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองมาแสดงเป็นกราฟเส้นจะได้ดังภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล

จากแผนภาพที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่าก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยมีคะแนนสูงสุด 12 คะแนน คะแนนต่ำสุด 6 คะแนน หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีคะแนนสูงสุด 8 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 0 คะแนน จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้มุ่งตรวจสอบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือมีผลต่อการคลายการยึดตนเองของเด็กปฐมวัยหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง

การทดลอง	n	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนทดลอง	41	9.00	1.53	15.43 **
หลังทดลอง	41	4.83	2.18	

** $P < .01$

จากตารางที่ 4.2 แสดงว่าคะแนนการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กล่าวว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือมีการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือที่มีต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลราชบุรี ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

การสรุปการวิจัยครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นเด็กชาย – หญิงอายุ 5 – 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นเด็กชาย – หญิงอายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนอนุบาลราชบุรี จำนวน 41 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ จำนวน 25 แผน ใช้เวลาทดลอง แผนละ 30 นาที ใช้เวลาทดลอง 5 สัปดาห์

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ด้านการรับรู้ทางสายตา

ของศรีสุดา พิสิษฐศักดิ์ (2527) ซึ่งดัดแปลงมาจากเครื่องมือวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของ เพียเจท์และ ฮอย (Piaget and Hoy) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .863

1.2.3 เก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำแบบวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการรับรู้ทางสายตาของศรีสุดา พิสิษฐศักดิ์ (2527) ที่ดัดแปลงมาจากเครื่องมือการคลายการยึดตนเองของ เพียเจท์ และ ฮอย (Piaget and Hoy) ทดสอบก่อนการทดลองเป็นรายบุคคล คนละประมาณ 20 นาที ใช้เวลาทั้งหมด 4 วัน

2) ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือตามแผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทดลองเอง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 25 ครั้ง

3) ผู้วิจัยนำแบบวัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการรับรู้ทางสายตาชุดเดิม ทดสอบกลุ่มตัวอย่างอีกครั้งหลังการทดลอง

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการพัฒนากการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางระหว่างก่อนและหลังการทดลองโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ (t – test) แบบ Dependent Samples

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือมีการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือมีการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ แสดงว่ากิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือสามารถส่งเสริมให้เด็กคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางได้เนื่องจากเหตุผลที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การฟังพาดูคำซึ่งกันและกัน ในการทำศิลปะแบบร่วมมือ สมาชิกทุกคนมีหน้าที่และมีความสำคัญเท่าเทียมกัน สมาชิกผู้หนึ่งที่ว่าต้องทำอะไร ทุกคนต้องฟังพากันในเรื่องของความคิด ทุกคนต้องคิดวางแผนสร้างผลงาน จากนั้นทุกคนนำความคิดของตนเองแลกเปลี่ยนกับเพื่อนโดยผลัดกันเล่าสิ่งที่คิดไว้ให้เพื่อนฟัง เด็กจะเห็นความแตกต่างของความคิดของตนเองกับของเพื่อน ๆ ในกลุ่ม เด็กจะนำความคิดของสมาชิกในกลุ่มมาร่วมกันวางแผนเพื่อทำเป็นผลงานของกลุ่ม นอกจากนี้เด็กต้องพยายามเลือก วัสดุ อุปกรณ์ ที่หลากหลายที่จะใช้ในการสร้างผลงาน ซึ่งสมาชิกแต่ละคนอาจเลือกสื่อที่ต่างกันเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับผลงานกลุ่มมากที่สุด ทำให้เด็กต้องมีการฟังพากันและเกิดการยอมรับความคิดของเพื่อน เด็กมีการพูดคุยกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนทำให้ผลงานนั้นสำเร็จ ในการทำผลงานเด็กจะทำคนเดียวไม่ได้ต้องช่วยกัน การที่เด็กได้เรียนรู้ร่วมกันทำให้ช่วยลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กต้องปรับตัวเข้าหากัน และสร้างพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน อันก่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือในการทำกิจกรรม และนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ได้วางแผนไว้อย่างราบรื่น ซีเฟลด์ท และบาร์บัวร์ (Seefeldt and Barbour. 1986: 281, 402 อ้างถึงใน บุศรินทร์ สิริปัญญาธร 2541: 75) กล่าวว่า การลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นส่วนหนึ่งของการเกิดพฤติกรรมร่วมมือ ศิลปะจะช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน การร่วมมือกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ที่จะใช้วัสดุ อุปกรณ์ร่วมกัน เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลจากการทำงานร่วมกัน และการรับผิดชอบเก็บวัสดุ อุปกรณ์ให้เรียบร้อยสำหรับให้ผู้อื่นใช้ต่อไป

2. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในการทำกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์ทางภาษา เด็กมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซักถามโต้ตอบซึ่งกันและกัน ปรีกษาหรือ สนทนากันขณะทำงาน ทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกันเป็นที่ไว้วางใจ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน และการที่เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ่อย ๆ ย่อมเป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมแก่เด็กได้เป็นอย่างดี คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539: 21) กล่าวว่า จากความรู้สึกผูกพันภายในครอบครัวที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเองและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เด็กจึงมีความสนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้นและเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดความรู้สึกของผู้อื่น แต่ถ้าเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โรธเนเบอร์ก (Rothenberg) พบว่า จำนวนครั้งของการที่เด็กได้มี

ประสบการณ์ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เด็กเพิ่มความสามารถในการเข้าใจความคิด ความรู้สึก และมูลเหตุแห่งพฤติกรรมของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น (Bork. 1973: 108 citing Rothenberg. 1970 อ้างถึงใน รักตวรรณ ศิริภาพร 2532: 57) นอกจากนี้เด็กยังได้มีปฏิสัมพันธ์กันทางอวัจน ภาษา เด็กมีโอกาสเลือกสมาชิกอย่างอิสระโดยนั่งทำงานเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละ 2 – 4 คนอย่างใกล้ชิดกัน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน เด็กได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ขณะวางแผน มีการแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ แบ่งปันสิ่งของ โดยใช้ภาษาท่าทาง สีหน้า แววตา สื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม มีการยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนมีการโต้แย้งกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปในการสร้างผลงานกลุ่ม และช่วยเหลือให้ความร่วมมือ จนทำให้ผลงานนั้นสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย ของศรีสุดา พิสิษฐ์ศักดิ์ (2527: 40-43) และ วัฒนา ปุณญฤทธิ์ (2531: 61) ที่ศึกษาพบว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีผลต่อการยึดตนเองเป็น ศูนย์กลาง นอกจากนี้ เพียเจท์ (Piaget) ยังกล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไปสู่สภาพที่มีการยึดตนเองเป็น ศูนย์กลางน้อยลง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กมีการรับรู้ในความขัดแย้งและการโต้เถียงกัน อันจะช่วยให้เด็กสามารถเข้าใจการรับรู้ของผู้อื่น และนำมาซึ่งความสามารถในการรับรู้และเข้าใจผู้อื่นดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้หยุดยั้งความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กต่อไป (Piaget, 1976 ; citing Selman and Byrne, 1974: 83 อ้างถึงใน รักตวรรณ ศิริภาพร 2532: 56) ซึ่งในระยะแรกเด็กยังใช้ความคิดของตนเอง ไม่สามารถนำความคิดของเพื่อนและของตนเองมาปรับเป็นงานกลุ่ม แต่เมื่อเด็กได้มีโอกาสทำบ่อยครั้งพฤติกรรมเด็กเริ่มเปลี่ยนไปในทางที่ดี รู้จักการยอมรับ ผู้อื่น มีความสุขขณะทำงานร่วมกับเพื่อน ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร (ม.ป.ป. : 49-50) ที่กล่าวว่า การยึดตนเองเป็น ศูนย์กลางเป็นลักษณะที่ทำให้เด็กไม่สามารถเข้าใจความคิดของผู้อื่น โดยเชื่อว่าทุกคนคิดเหมือน ตนเอง เมื่อเด็กได้รวมกลุ่มกับเพื่อน มีการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันเด็กจะคิดค้นหาข้อพิสูจน์ความคิดของตนเองเพื่อเปรียบเทียบความคิดของผู้อื่นซึ่งเด็กจะเริ่มเรียนที่จะปรับความคิดของตนให้สอดคล้องกับความคิดของผู้อื่น

3. การประนีประนอม ในการทำกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ เด็กต้องทำงานร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่ม โดยที่สมาชิกในกลุ่มจะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ เด็กได้เรียนรู้หลักการประนีประนอม รู้จักยืดหยุ่นยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรวมทั้งการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังที่ บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541: 76) พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม มีแนวโน้มและ

อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือสูง ซึ่งเป็นการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้พัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมสูงขึ้น สอดคล้องกับจิตติมา อุ่นใจ (2538: 97) ที่พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเรียนแบบร่วมมือ มีพัฒนาการด้านสติปัญญาและด้านสังคมสูงขึ้น เมื่อพิจารณารายละเอียดของขั้นตอนการทำกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ พบว่า มีหลายขั้นตอนที่เด็กอาจมีปัญหาข้อโต้แย้งกัน เช่น การให้เด็กต่างคนต่างคิดว่า จะทำงานศิลปะอะไร จากอุปกรณ์ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ และจะทำอย่างไร จากนั้นให้เด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แล้วช่วยกันนำความคิดของแต่ละคนมาหลอมรวมกันเพื่อให้ได้งานอย่างใดอย่างหนึ่งที่สมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันทำให้สำเร็จ เมื่อเสร็จตกลงกันได้แล้วว่าจะทำอะไร เด็กอาจมีปัญหาต่อมามากกว่า แล้วจะใช้อุปกรณ์อะไรมาทำผลงาน ซึ่งเด็กแต่ละคนชอบไม่เหมือนกัน ดังนั้นปัญหาการขัดแย้ง การโต้เถียงอาจเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะเด็กในวัยนี้อยู่ในช่วงการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การจะทำงานให้สำเร็จเด็กต้องรู้จักฟังคนอื่น ยอมรับว่าคนอื่นอาจมีความคิดที่แตกต่างจากความคิดของตนเองแต่ก็เป็นความคิดที่ดี ต้องช่วยเหลือร่วมมือกัน ช่วยกันแก้ปัญหา รู้จักเป็นผู้นำผู้ตาม มีความรับผิดชอบ รู้จักการประนีประนอม ไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเองเป็นใหญ่ รู้จักเสียสละในบางครั้ง รู้จักการเจรจาต่อรอง สอดคล้องกับ ชอร์ (Show. 1971: 31 อ้างถึงใน ชไมมน ศรีสุรภักษ์ 2540: 83) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มที่หลากหลายมีความสำคัญต่อการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นหลายด้าน โดยเฉพาะทางด้านสังคมช่วยให้อยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น มีทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การควบคุมตนเอง ยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น

เด็กในวัยนี้มักจะคิดว่าผู้อื่นต้องเห็นหรือคิดเหมือนตน ยากที่จะเข้าใจความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น ครูจึงมีบทบาทสำคัญมากเพราะเด็กจะทำงานร่วมกับเพื่อน ครูต้องให้โอกาสเด็กเลือกเพื่อนที่ชอบก่อนในระยะแรก ๆ เมื่อเด็กมีความคุ้นเคยจึงหมุนเวียนเพื่อนที่เข้ากลุ่มซึ่งไม่ซ้ำคนเดิม ทำให้เด็กเริ่มปรับตัวได้ ครูจำเป็นต้องชี้แจงวิธีการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนซ้ำ ๆ เพราะเด็กจะคุ้นเคยกับการทำงานกลุ่มที่บางคนอาจไม่ต้องมีหน้าที่ทำอะไร แต่เมื่อทำกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเด็กทุกคนต้องรับผิดชอบงานของตนและของกลุ่ม มีการร่วมสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปเป็นความคิดของกลุ่มซึ่งเป็นเรื่องที่ยากในระยะแรก ๆ ถ้าทำ 2 คน เด็กจะทำได้ดี เมื่อเข้ากลุ่มใหญ่เด็กจะสรุปเป็นภาพรวมของกลุ่มได้ไม่ด้นัก เมื่อมีการปฏิบัติซ้ำ ๆ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติได้ดีขึ้น เด็กสามารถนำเสนอผลงานได้และมีพัฒนาการดีขึ้น ดังที่ จันทนี บุญคลัง (2542 : 61) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือ ครูมีบทบาทสำคัญมาก ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมืออย่างท่องแท้ ซึ่งประกอบด้วย

การตั้งจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การจัดกลุ่ม การกำหนดบทบาทของสมาชิก การจัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม การกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดแก่ผู้เรียน และสามารถสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น การยอมรับ การให้ความเป็นกันเอง เมื่อผู้เรียนมีความสุขย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นทักษะทางร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ และทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ซึ่งเด็กได้มีโอกาสพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและได้เรียนรู้ถึงการประนีประนอม ซึ่งนำไปสู่การคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังการทดลองพบว่า เด็กมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางแตกต่างกันมากกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเพียง 5 สัปดาห์ยังไม่สามารถช่วยเด็กที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมาก ๆ ได้มากนัก ครูต้องจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องไปอีกระยะเวลาหนึ่งอาจช่วยให้เด็กคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางได้ อย่างไรก็ตามถ้าเด็กยึดตนเองเป็นศูนย์กลางตามธรรมชาติของวัย การจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือสามารถทำให้เด็กคลายการยึดตนเองได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือสามารถช่วยคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยได้

3. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัย ตลอดจนเป็นแนวทางในการศึกษาในครั้งต่อไปดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ครูต้องเข้าใจหลักการ ทฤษฎี การเรียนแบบร่วมมือและการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน

3.1.2 ครูควรคำนึงถึงบทบาท บุคลิกภาพ และ คำพูด ขณะดำเนินกิจกรรมเพื่อไม่ให้มีผลต่อบรรยากาศและการทำงานร่วมกันของเด็ก

3.1.3 ครูควรฝึกให้เด็กรู้จักการทำงานเป็นคู่ก่อน เพื่อให้เด็กเกิดความคุ้นเคยในการทำงานร่วมกับเพื่อน

3.1.4 ก่อนเริ่มกิจกรรมครูควรทำความเข้าใจกับเด็กถึงวิธีการทำกิจกรรมเป็นขั้นตอน

3.1.5 เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเพื่อนที่คุ้นเคยกันเข้ากลุ่มก่อนในระยะแรกเพื่อสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น

3.1.6 ในขณะที่เด็กทำงาน ครูควรให้อิสระทางความคิด ไม่หวังผลงานที่สวยงามแต่เน้นกระบวนการทำงาน

3.1.7 ครูควรให้เด็กได้หมุนเวียนกันเล่าผลงานของตนให้เพื่อนฟัง

3.1.8 หลังจากดำเนินการแล้วควรมีการประเมินและติดตามผลการจัดกิจกรรมว่ามีผลต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาและวิจัยถึงผลของการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือที่มีต่อตัวแปรตามอื่น เช่น พัฒนาการด้านภาษา พัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจ

3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการเรียนแบบร่วมมือ ในกิจกรรมอื่นที่ส่งผลต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เช่น เกมการศึกษา ฯลฯ

3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กคลายการยึดตนเองในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านอารมณ์ และความรู้สึก ด้านความคิดและการสื่อสาร

บรรณานุกรม

- กรวิภา สรรพกิจจำนง (2531) “ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบชี้แนะและแบบอิสระ” ปรินฎยานิพนธ์ ปรินฎญาการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ขจิตพรรณ ทองคำ (2536) “การเล่นบทบาทสมมติโดยเด็กมีส่วนร่วมในการจัดสื่อการเล่นที่มีต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและความสามารถทางภาษา” ปรินฎยานิพนธ์ ปรินฎญาการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- จันทน์ บุญคลัง (2542) “การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือกับแบบปกติ” ปรินฎยานิพนธ์ ปรินฎญาการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2537) “พัฒนาการและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย”
ใน *ประมวลสาระวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา* หน่วยที่ 5 หน้า 53-59
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ฉันทนา ภาคบงกช (2537) “การปฐมวัยศึกษาในอนาคต” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาการปฐมวัยศึกษา* หน่วยที่ 3 หน้า 214 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- (2537) “ผู้ปกครองกับเด็กปฐมวัย” ใน *ประมวลสาระวิชาสัมมนาการปฐมวัยศึกษา* หน่วยที่ 8 หน้า 17 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ชูศรี สนิทประชากร (2534) “การเรียนรู้โดยร่วมมือ” *จันทร์เกษมสาร 2* (กรกฎาคม – ธันวาคม) หน้า 48-49
- ชไมมณ ศรีสุรภัทร์ (2540) “การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ” ปรินฎยานิพนธ์ ปรินฎญาการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ฐิติมา อุ่นใจ (2538) “การเปรียบเทียบความคิดแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้แบบร่วมมือกับประสบการณ์ตามแผนปกติ” ปรินฎยานิพนธ์ ปรินฎญาการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ แขนงวิชาหลักสูตรและกาสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ดาราวพร เปี่ยมงาม (2544) “การจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือสำหรับครูปฐมวัยสังกัด
เทศบาลจังหวัดพิจิตร” ปรินญาณินพนธ์ ปรินญาณาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ (2522) *เอกสารประกอบการสอนวิชา Piaget theory*
กรุงเทพฯ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

----- (ม.ป.ป.) “อิทธิพลของชุมชนที่มีต่อพัฒนาการทางสติปัญญาด้านเหตุผลและ
ความสามารถในการเข้าใจบุคคลอื่น” กรุงเทพฯ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

----- (2537) “การวัดและประเมินพัฒนาการและความพร้อมของเด็กปฐมวัย” ใน *ประมวล
สาระวิชาหลักการและแนวคิดของการปฐมวัยศึกษา* หน่วยที่ 8 หน้า 351-352 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ทิตินา แชนมณี และคณะ (2536) “หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย”
กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

----- (2545) “กระบวนการเรียนรู้” คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ
สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ

ทัศนาก้าวพลอย (2535) “การคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการ
จัดกิจกรรมเล่นน้ำ เล่นทราย ในการจัดกิจกรรมเล่นกลางแจ้ง” ปรินญาณินพนธ์
ปรินญาณาศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ทรงพร สุทธิธรรม (2534) การศึกษาความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของ
เด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองจัดกิจกรรมนิทานเพื่อส่งเสริมการคลายการยึดตนเองเป็น
ศูนย์กลาง ปรินญาณินพนธ์ ปรินญาณาศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ธีระพร อุวรรณโณ (2534) “เด็กกับสังคม” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก*
หน่วยที่ 6 หน้า 323-345 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์

- บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541) “แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม” วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ประดินันท์ อุปมัย (2534) “เด็กกับการพัฒนาบุคลิกภาพ” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก* หน่วยที่ 8 หน้า 28-29 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ปิยาภรณ์ รัตนากรกุล (2535) “ผลงานของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พรรณรัศมี เก่าธรรมสาร (2533) “การเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน” *สารพัฒนาหลักสูตร* 95 (กุมภาพันธ์) : 35-37
- พรรณี ช. เจนจิต (2528) “จิตวิทยาการเรียนการสอน” พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พีระพงษ์ กุลพิศาล (2538) “สมองถูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ” กรุงเทพฯ แพลนพับลิชชิง
- เพ็ญสิริ จิระเดชากุล (2533) *ปรัชญาการศึกษาไทย* กรุงเทพฯ ม.ป.ท.
- ภรณ์ี คุรุรัตน์ (2523) “พัฒนาการของเด็กวัย 3-6 ปี “ *เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน* หน้า 7-13 กรุงเทพฯ ชมรมไทย-อิสราเอล
- รักตวรรณ ศิริภาพร (2532) “การศึกษาความสามารถในการรับรู้และเข้าใจที่ตนเองผู้อื่นโดยการจัดกิจกรรมการเล่น เพื่อคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสำหรับเด็กปฐมวัย” วิทยานิพนธ์ กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- เลิศ อานันทนะ (2535) *เทคนิควิธีสอนศิลปะเด็ก* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ล้วน สายยศ (2545) “ระเบียบวิธีทางสถิติบางประการเพื่อการวิจัย” ใน *เอกสารประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน* หน่วยที่ 4 หน้า 269, 273, 301 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วัฒนา ปุณญฤทธิ์ (2532) “การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านอารมณ์และความรู้สึกของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนต่างกัน “ วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

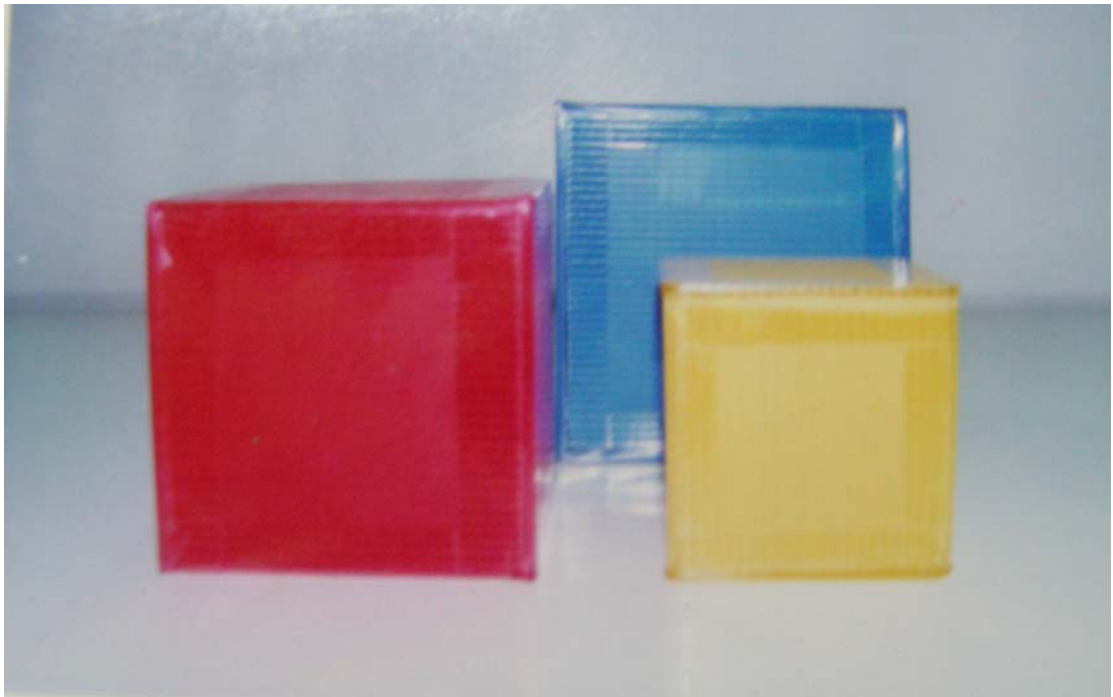
- วราภรณ์ รักวิชัย (ม.ป.ป.) “กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน” *เอกสารประกอบ
การสอน กร.53* กรุงเทพฯ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- วาสี ประุงสิงห์ (2524) “การศึกษารูปแบบกิจกรรมการศึกษาที่จัดในชั้นอนุบาล” *วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- วิรุณ ตั้งเจริญ (2537) “ศิลปะสำหรับเด็ก” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาพฤติกรรมวัยเด็ก*
หน่วยที่ 12 หน้า 204-205 พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ศรีสุดา พิธิษฐ์ศักดิ์ (2527) “ผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง
ด้านการมองเห็นตำแหน่งวัตถุของเด็กอนุบาล” *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) “ขอบข่ายการประเมิน” ใน *เอกสารคำสอนวิชา ปว.692
การวัดและประเมินแนวใหม่เด็กปฐมวัย* ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สาขาการศึกษา
ปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- สุทธิพรรณ ธีรพงศ์ (2534) “การศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยทำกิจกรรมศิลปะ
สร้างสรรค์ เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมและแบบครูไม่มีส่วนร่วม” *ปริญญาานิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*
- สมโภชน์ เขี่ยมสุภาษิต (2537) “การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนา
การปฐมวัยศึกษา* หน่วยที่ 7 หน้า 219 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539) “คู่มือประเมินพัฒนาการเด็กระดับ
ก่อนประถมศึกษา” กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว
- (2539) “แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 “ พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพฯ คุรุสภา
ลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528) “การศึกษาสภาพอบรมในศูนย์เด็กปฐมวัย”
กรุงเทพฯ ห้างหุ้นส่วนจำกัดศรีเดชา
- อารี สันตหวิ (2537) “นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัยศึกษา”
ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาการปฐมวัยศึกษา* หน่วยที่ 7 หน้า 234 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

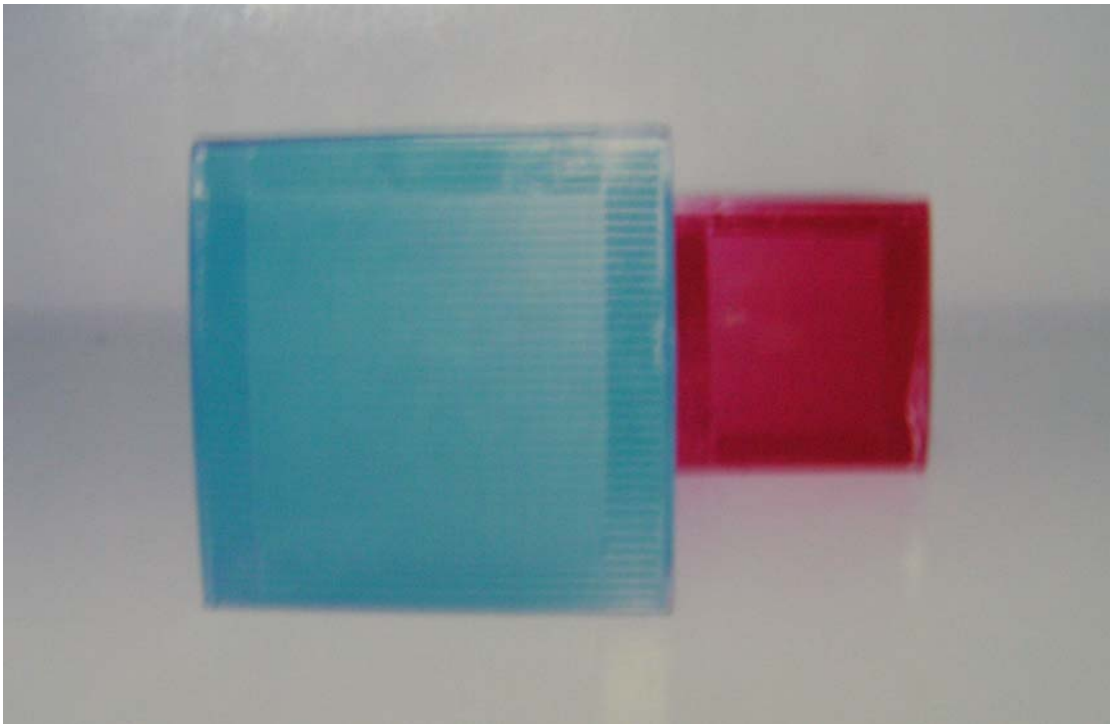
ชุดที่ 1 ชุดสีเหลี่ยมด้านเท่า

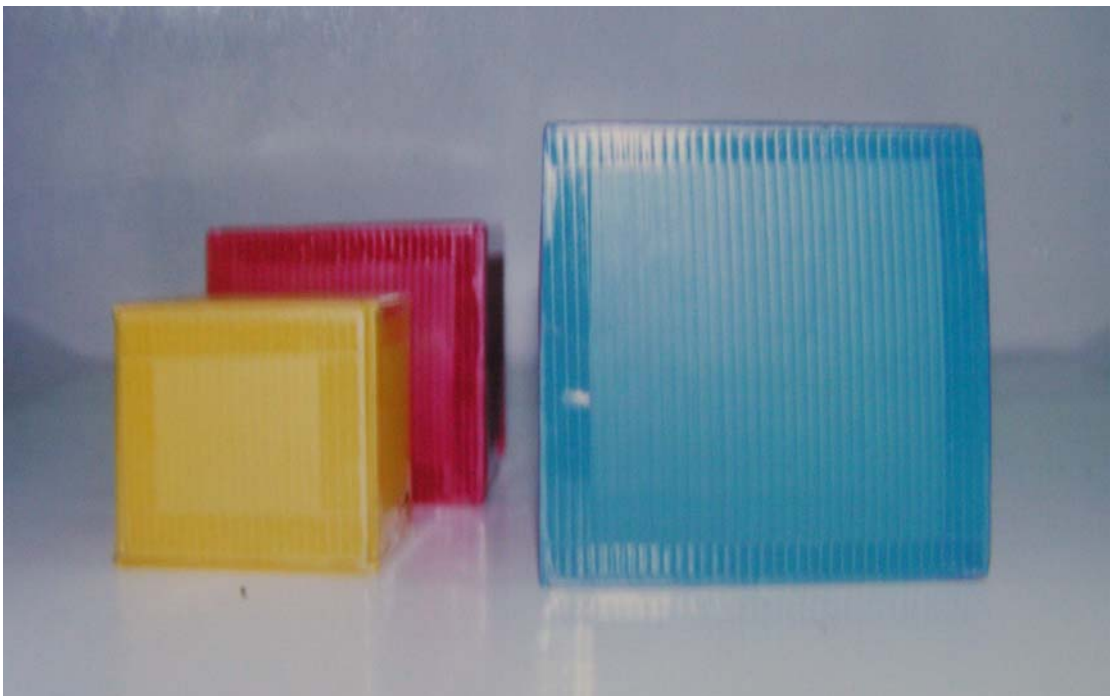
ภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 3

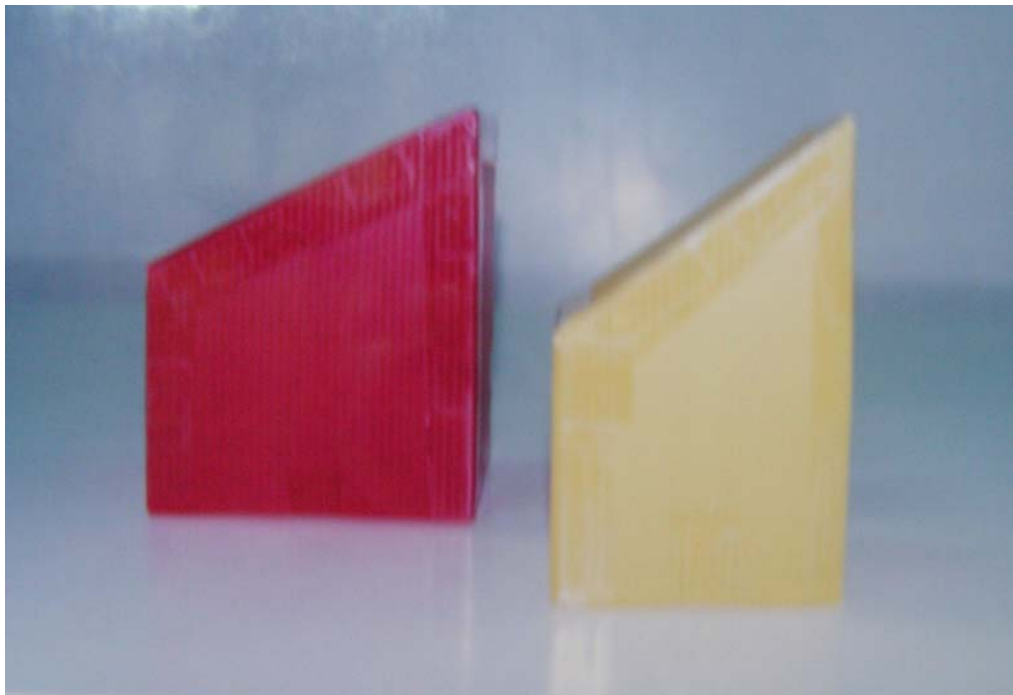

ภาพประกอบที่ 4

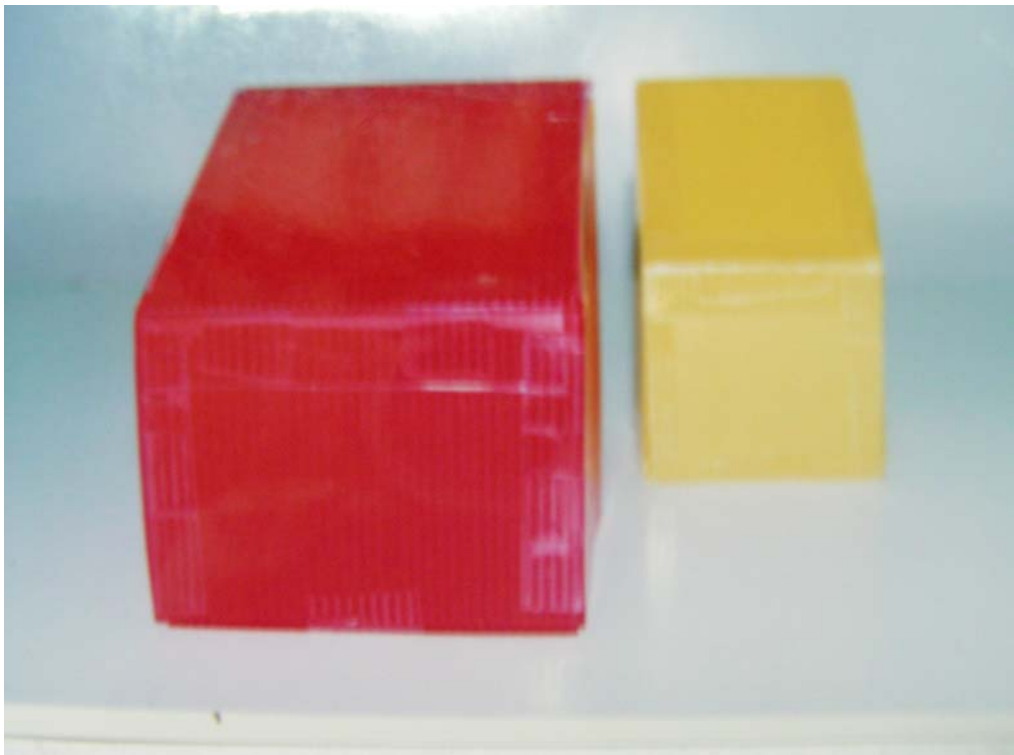
ชุดที่ 2 ชุดสีเหลี่ยมคางหมู

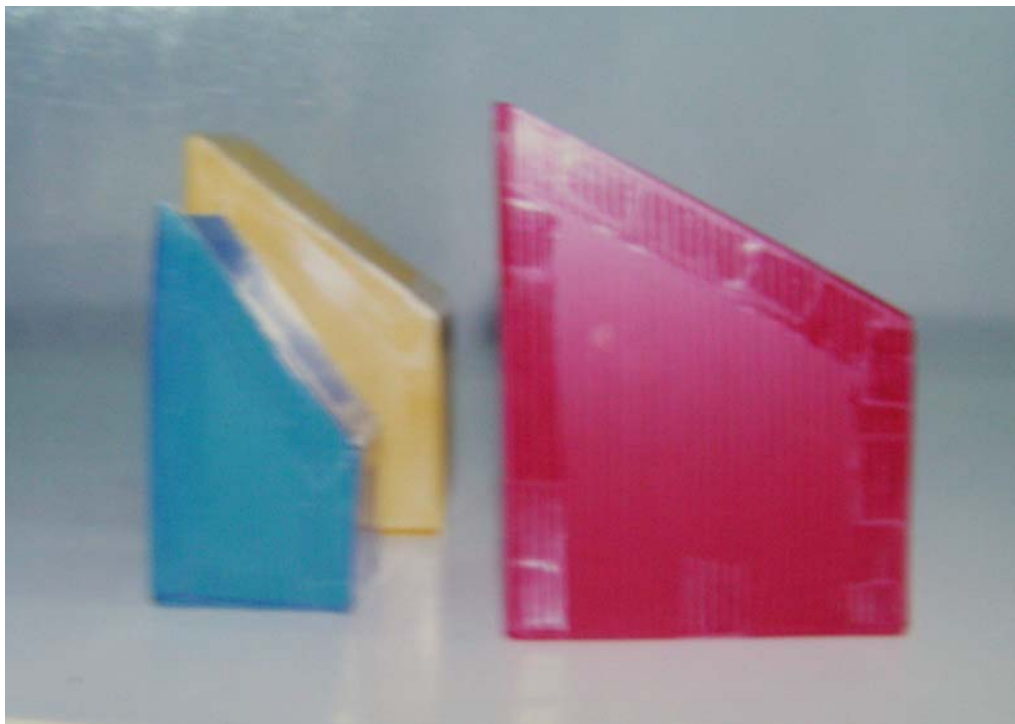
ภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 3

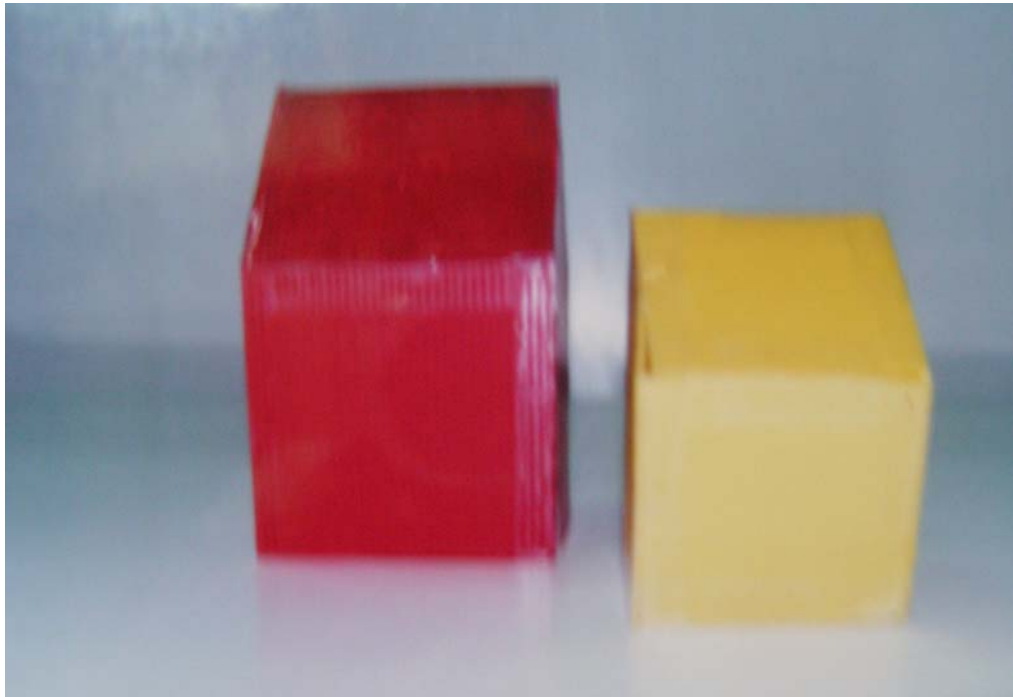

ภาพประกอบที่ 4

ชุดที่ 3 ชุดห้าเหลี่ยมด้านเท่า

ภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 3

ภาพประกอบที่ 4

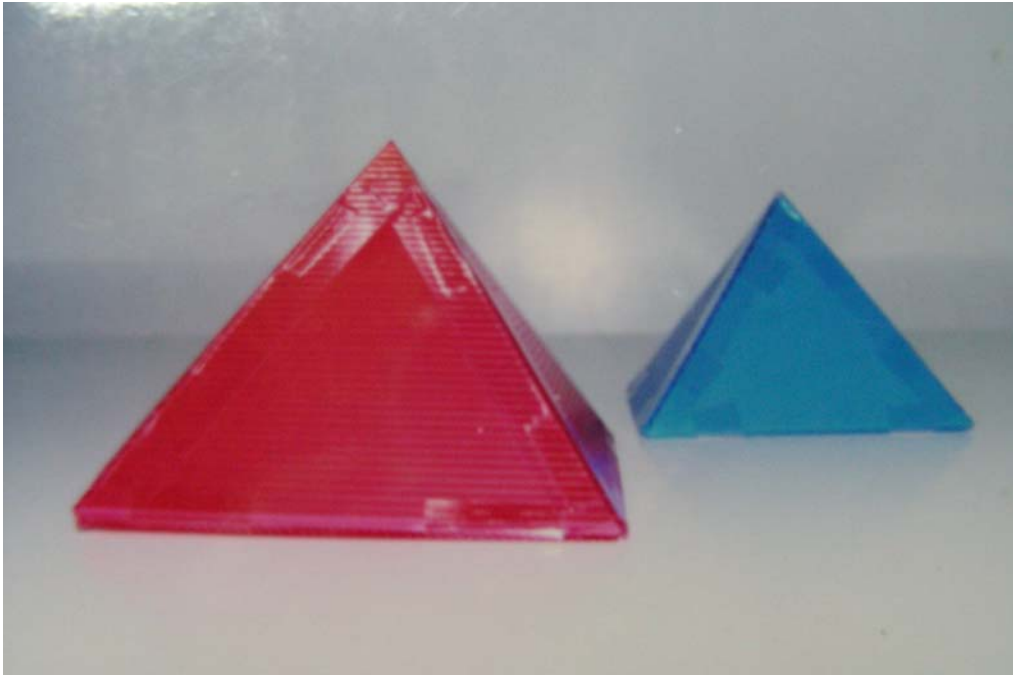
ชุดที่ 4 ชุดสามเหลี่ยมด้านเท่า

ภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 3

ภาพประกอบที่ 4

คู่มือแบบทดสอบการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการรับรู้ทางสายตา

1. เครื่องมือชุดสีเหลี่ยมด้านเท่า

ผู้วิจัยให้เด็กเทียบสีจากของจริงกับสีในภาพให้ถูกต้อง แล้ววางสีเหลี่ยมสีเหลืองให้อยู่ด้านหลังของสีน้ำเงิน และวางสีเหลี่ยมสีแดงทางด้านซ้ายของสีเหลี่ยมสีเหลืองลงบนโต๊ะ และมีระยะห่างกันช่วงละประมาณ 1 นิ้ว ให้ผู้รับการทดลองมองเห็นสีเหลืองระดับสายตา

ผู้ที่อยู่ด้านหน้า (ตัวเด็ก) จะมองเห็นสีเหลี่ยมสีเหลืองอยู่ทางด้านหน้า สีเหลี่ยมสีน้ำเงินอยู่ทางด้านหลังของสีเหลือง และสีเหลี่ยมสีแดงอยู่ทางด้านซ้ายของสีเหลี่ยมสีเหลือง (ชุดที่ 1 รูปที่ 1)

ผู้ที่อยู่ด้านซ้าย (ตุ๊กตาที่เป็นพ่อ) จะมองเห็นสีเหลี่ยมสีแดงอยู่ทางด้านหน้า และสีเหลี่ยมสีน้ำเงินอยู่ด้านซ้ายเฉียงไปทางด้านหลัง (ชุดที่ 1 รูปที่ 2)

ผู้ที่อยู่ด้านหลัง (ตุ๊กตาที่เป็นแม่) จะมองเห็นสีเหลี่ยมสีน้ำเงินอยู่ทางด้านหน้า และสีเหลี่ยมสีแดงอยู่ทางด้านขวาเฉียงไปทางด้านหลัง (ชุดที่ 1 รูปที่ 3)

ผู้ที่อยู่ด้านขวา (ตุ๊กตาที่เป็นลูก) จะมองเห็นสีเหลี่ยมสีแดงอยู่ทางด้านหลัง ของสีเหลี่ยมสีเหลือง โดยมีสีเหลี่ยมสีน้ำเงินอยู่ทางด้านขวาของสีเหลี่ยมสีเหลือง (ชุดที่ 1 รูปที่ 4)

ผู้วิจัยให้เด็กเดินดูตามจุดต่าง ๆ ที่กำหนด (ด้านหน้า ด้านซ้าย ด้านหลัง ด้านขวา) พร้อมกับถามเด็กว่า “ หนูลองมานั่งตรงตุ๊กตาที่เป็นพ่อ ดูซิว่าตุ๊กตาที่เป็นพอมองเห็นอะไร ” จากนั้นผู้วิจัยให้เด็กย้ายมานั่งตรงตุ๊กตาที่เป็นแม่ และตุ๊กตาที่เป็นลูกตามลำดับ โดยผู้วิจัยใช้คำถามเช่นเดียวกับคำถามแรก แล้วให้นักเรียนนั่งลงทางด้านหน้า เรียงภาพถ่ายของเครื่องมือชุดที่ 1 เพื่อให้เด็กเลือกภาพที่ตนมองเห็น โดยพูดว่า “ หนูนั่งตรงนี้มองดูสีเหลี่ยมที่หนูเห็นบนโต๊ะทั้งหมดนี้ซิ แล้วดูว่าเหมือนกับรูปไหน ” ถ้าเด็กชี้ภาพไม่ถูก ผู้วิจัยบอกภาพที่ถูกต้องให้กับเด็ก จากนั้นผู้วิจัยถามถึงการมองเห็นของตุ๊กตาที่เป็นพ่อ โดยให้เด็กนั่งอยู่ที่เดิมและดูของที่อยู่บนโต๊ะแล้วพูดว่า “ หนูคิดว่าตุ๊กตาที่เป็นพ่อ (ผู้วิจัยชี้ตำแหน่งที่วางตุ๊กตาที่เป็นพ่อ) มองเห็นสีเหลี่ยมเหมือนรูปไหน ” เมื่อเด็กเลือกรูปภาพโดยการชี้แล้วก็ให้เด็กเลือกรูปภาพตามการมองเห็นของตุ๊กตาที่เป็นแม่ลูก ตามลำดับ โดยใช้คำถามและ วิธีการ เช่นเดียวกับตุ๊กตาที่เป็นพ่อ การให้คะแนนจะให้ตั้งแต่ ข้อที่ 2 เป็นต้นไปของแต่ละชุดโดย ในแต่ละข้อ เด็กตอบถูกจะได้ 0 คะแนน และเด็กที่ตอบผิดจะได้ 1 คะแนน

แบบบันทึกการให้คะแนนการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

ชื่อ.....ชั้นอนุบาลปีที่ 2

ชุดที่	ข้อ	คะแนนการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง	
		ผิดให้คะแนน 1	ถูกให้คะแนน 0
1 สี่เหลี่ยมด้านเท่า	ก. นักเรียนคิดว่าตุ๊กตาที่อยู่ทางซ้ายมือจะเห็นภาพใด ข. นักเรียนคิดว่าตุ๊กตาที่อยู่ทางหลังจะเห็นภาพใด ค. นักเรียนคิดว่าตุ๊กตาที่อยู่ด้านขวาจะเห็นภาพใด		
2 สี่เหลี่ยมคางหมู	ก. ข. ค.		
3 ห้าเหลี่ยมด้านเท่า	ก. ข. ค.		
4 สามเหลี่ยมด้านเท่า	ก. ข. ค.		
คะแนนรวม			

จุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ

1. เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อและตาให้ประสานสัมพันธ์กัน
2. เพื่อส่งเสริมคุณธรรมในด้านความอดทน ความเอื้อเฟื้อ ความรับผิดชอบ
3. เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม
4. เพื่อส่งเสริมการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการฟังพากัน
5. เพื่อฝึกทักษะทางสังคม รู้จักประนีประนอม การรอคอย การแบ่งปัน
6. เพื่อส่งเสริมการแสดงออกและความเชื่อมั่นในตนเอง
7. เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
8. เพื่อฝึกทักษะการสังเกต การคิด การแก้ปัญหา
9. เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษา อธิบายผลงานของตนเองได้
10. เพื่อฝึกการทำงานด้วยตนเอง
11. เพื่อฝึกการรับฟังและเสนอความคิด

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากผลงาน
3. สังเกตจากการทำงาน และ ความร่วมมือ

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 1

วันจันทร์ที่ 26 กรกฎาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ 7 กลุ่ม เด็กเข้ากลุ่มกิจกรรมตามความสนใจกลุ่มละไม่เกิน 6 คน ดังนี้
 - กลุ่ม 1 การปั้นดินน้ำมัน
 - กลุ่ม 2,3 การวาดภาพด้วยสีน้ำ
 - กลุ่ม 4,5 การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - กลุ่ม 6,7 การฉีกกระดาษ
2. ให้เด็กแต่ละคนคิดว่าจะทำอะไรจากอุปกรณ์ที่มีอยู่
3. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดเดิมของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้ จากนั้นทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน ดินน้ำมันวางบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ด
4. ให้เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานว่าพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจอาจช่วยกันตกแต่งหรือต่อเติมผลงานจนทั้งคู่พอใจ
5. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
6. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงานให้เพื่อนฟัง
7. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. สีโปสเตอร์
2. สีเทียน
3. ดินน้ำมัน
4. กระดาษสี
5. กระดาษหนังสือพิมพ์
6. กระดาษห่อของขวัญ
7. กระดาษแก้ว
8. การดาษวาดเขียนขนาด 14 × 20 ซม.
9. พู่กันขนาดเบอร์ 12
10. แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 2

วันอังคารที่ 27 กรกฎาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ 7 กลุ่ม เด็กเข้ากลุ่มกิจกรรมตามความสนใจกลุ่มละไม่เกิน 6 คน ดังนี้
 - กลุ่มที่ 1 การปั้นดินน้ำมัน
 - กลุ่มที่ 2,3 การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - กลุ่มที่ 4,5 การพิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือ
 - กลุ่มที่ 6,7 การตัดกระดาษ
2. เด็กแต่ละคนคิดว่าจะทำอะไรจากอุปกรณ์ที่มีอยู่
3. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดเดิมของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้ จากนั้นทำผลงานตามที่คิดไว้บนกระดาษวาดเขียน ดินน้ำมันวางบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ด
4. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานว่าพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจอาจช่วยกันตกแต่งหรือต่อเติมผลงานจนทั้งคู่พอใจ
5. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
6. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงานให้เพื่อนฟัง
7. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. ดินน้ำมัน
2. สีเทียน
3. สีโปสเตอร์
4. กระดาษสี
5. กระดาษนิตยสาร
6. กระดาษหนังสือพิมพ์
7. กรรไกร
6. กาว
7. พู่กันเบอร์ 12
8. กระดาษวาดเขียนขนาด 14 × 20 ซม.
9. แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด (สำหรับรองดินน้ำมัน)

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 3

วันพุธที่ 28 กรกฎาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ 7 กลุ่ม เด็กเลือกเข้ากลุ่มกิจกรรมตามความสนใจ กลุ่มละไม่เกิน 6 คน ดังนี้
 กลุ่มที่ 1 การปั้นดินน้ำมัน
 กลุ่มที่ 2,3 การเป่าสี
 กลุ่มที่ 4 ,5 การวาดภาพด้วยสีเทียน
 กลุ่มที่ 6, 7 การปะติด
2. เด็กแต่ละคนคิดว่าจะทำอะไรจากอุปกรณ์ที่มีอยู่
3. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดเดิมมาทำร่วมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้ จากนั้นทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน ดินน้ำมันวางบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ด
4. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานว่าพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจอาจช่วยกันตกแต่งหรือต่อเติมผลงานจนทั้งคู่พอใจ
5. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
6. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงานให้เพื่อนฟัง
7. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. ดินน้ำมัน
2. สีโปสเตอร์
3. พู่กันเบอร์ 12
4. สีเทียน
5. กระดาษสี
6. หลอดกาแฟ
7. เศษผ้า (สำหรับงานปะติด)
8. ไม้แหลม
9. เมล็ดพืช
10. กระดาษวาดเขียนขนาด 14 × 20 ซม.
11. แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 4

วันพฤหัสบดีที่ 29 กรกฎาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ในการพิมพ์ภาพ 7 กลุ่ม
2. เด็กเลือกเข้ากลุ่มอย่างอิสระ กลุ่มละไม่เกิน 6 คน
3. เด็กแต่ละคนคิดว่าจะพิมพ์ภาพด้วยอุปกรณ์อะไร พิมพ์อย่างไรและใช้สีอะไร
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดเดิมของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้ จากนั้นทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน
5. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานที่เสร็จแล้วว่าพอใจหรือไม่ ถ้ายังไม่พอใจอาจช่วยกันตกแต่งหรือต่อเติมผลงานได้จนทั้งคู่พอใจ
6. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
7. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงานให้เพื่อนฟัง
8. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้จัดกิจกรรม

1. สีเทียน
2. สีโปสเตอร์
3. ฟู่กันเบอร์ 12
4. อุปกรณ์การพิมพ์ภาพ เช่น ก้านกล้วย ใบไม้ กระดาษทิชชู ฝาเบียร์ ฯลฯ
5. กระดาษวาดเขียนขนาด 14 × 20 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 5

วันศุกร์ที่ 30 กรกฎาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ 7 กลุ่ม เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสนใจ กลุ่มละไม่เกิน 6 คน ดังนี้
 - กลุ่มที่ 1 การปั้นดินน้ำมัน
 - กลุ่มที่ 2,3 การทาสี
 - กลุ่มที่ 4,5 การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - กลุ่มที่ 6,7 การประดิษฐ์จากเศษวัสดุ
2. เด็กแต่ละคนคิดว่าถ้าเด็ก ๆ จะทำสวนดอกไม้เด็ก ๆ จะทำสวนดอกไม้อะไร
3. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดเดิมของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้ จากนั้นทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน ดินน้ำมันวางบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ด
4. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานที่เสร็จแล้วว่าพอใจหรือไม่ ถ้ายังไม่พอใจอาจช่วยกันตกแต่งหรือต่อเติมผลงานได้จนทั้งคู่พอใจ
5. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
6. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงานให้เพื่อนฟัง
7. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. ดินน้ำมัน
2. สีโปสเตอร์
3. พู่กันเบอร์ 12
4. สีเทียน
5. เศษวัสดุ เช่น เศษผ้า หลอด เศษกระดาษสี ฝาเบียร์ ก่องยาสีฟัน ฯลฯ
6. กระดาษวาดเขียนขนาด 14 × 20 ซม.
7. แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 6

วันอังคารที่ 3 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ และแนะนำการทำกิจกรรม
2. เด็กเลือกเข้ากลุ่มอย่างอิสระ กลุ่มละ 4 คน
3. เด็กกับครุร่วมสนทนาเกี่ยวกับประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ เด็กแต่ละคนคิดว่าจะใช้หนังสือพิมพ์ประดิษฐ์อะไร
4. เด็กจับคู่ไม่ซ้ำคนเดิม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและนำความคิดของแต่ละคนมารวมกันเพื่อสร้างผลงานร่วมกัน
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำงานตามที่คิดไว้บนกระดาษวาดเขียน
6. ช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจก็ช่วยกันตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กช่วยกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครุสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำคนเดิมออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. กระดาษหนังสือพิมพ์
2. กระดาษทิชชู
3. เศษผ้า
4. ไหมพรม
5. ริบบิ้น
6. กาว
7. กระดาษสี
8. กล้อง
9. กรรไกร
10. กระดาษวาดเขียน ขนาด 27 × 39 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 7

วันพุธที่ 4 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ และแนะนำการทำกิจกรรม
2. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับชื่อรูปเรขาคณิตต่าง ๆ
3. เด็กแต่ละคนฉีกกระดาษเป็นรูปเรขาคณิตแบบต่าง ๆ 2 รูป อย่างอิสระแล้วจะนำรูปเรขาคณิตที่ฉีกได้มาทำเป็นอะไร
4. เด็กจับคู่สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และถ้าทั้งคู่นำผลงานของตนเองมารวมกันจะทำเป็นรูปอะไรได้บ้าง
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำรูปที่ทำไว้ของแต่ละคู่มาวางแผนร่วมกันเพื่อจะนำรูปต่าง ๆ ติดบนกระดาษวาดเขียนและช่วยกันตกแต่งด้วยอุปกรณ์ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้
6. พิจารณาผลงานที่ทำ ถ้าอยากเพิ่มเติมเพื่อให้ผลงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นสามารถทำได้
7. เมื่อทุกคนพอใจในผลงาน ช่วยกันตั้งชื่อภาพ
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำคนเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. กระดาษนิตยสาร
2. วิกิพีเดีย
3. กระดาษห่อของขงวัญ
4. ไม้จิ้มฟัน
5. กระดาษสี
6. กาว
7. สีเทียน
8. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 8

วันพฤหัสบดีที่ 5 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ และแนะนำการทำกิจกรรม
2. เด็กร่วมสนทนากับครูเกี่ยวกับต้นไม้หรืออื่น ๆ ที่สนใจ
3. เด็กแต่ละคนคิดว่าถ้าต้องการ ปลูกต้นไม้จะปลูกต้นอะไร
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และนำความคิดของแต่ละคนมารวมกันเพื่อสร้างผลงานร่วมกัน
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดได้มารวมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน
6. ช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจสามารถตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทน กลุ่ม ไม่ซ้ำคนเดิมออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. เมล็ดพืช
2. ไม้
3. เศษผ้า
4. กระดาษสี
5. กาว
6. สีเทียน
7. ไหมพรม
8. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 9

วันศุกร์ที่ 6 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ และชี้แจงการทำกิจกรรมดังนี้
 - การปั้นดินน้ำมัน
 - การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - การฉีกปะ
 - การพิมพ์ภาพด้วยกระดาษขยำ
2. เด็กเข้ากลุ่ม 4 คน ตามใจชอบ
3. เด็กแต่ละคนคิดว่าจากอุปกรณ์ที่ครูเตรียมไว้ให้ เด็ก ๆ อยากรจะทำอะไร
3. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำ
อะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่ม 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นทำ
ผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน ดินน้ำมันวางบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ด
6. ช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยังถ้ายังไม่พอใจสามารถ
ตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. ดินน้ำมัน
2. สีโปสเตอร์
3. ฟู่กันเบอร์ 12
4. สีเทียน
5. เศษกระดาษสี หนังสือพิมพ์ กระดาษทิชชู ฯลฯ
6. กาว
7. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.
8. แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 10

วันจันทร์ที่ 9 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ และชี้แจงการทำกิจกรรมดังนี้
 - การปั้นดินน้ำมัน
 - การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - การวาดภาพด้วยสีน้ำ
 - การพับกระดาษจากรูป □ Δ O
2. เด็กเข้ากลุ่ม 4 คน ไม่ซ้ำคนเดิม เลือกกิจกรรมที่สนใจ
3. เด็กแต่ละคนคิดว่า จากอุปกรณ์ที่ครูเตรียมไว้ให้ เด็กๆ อยากทำเป็นอะไร
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่ม 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มารวมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน ดินน้ำมันวางบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ด
6. ช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยังถ้ายังไม่พอใจสามารถตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กช่วยกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. ดินน้ำมัน
2. สีโปสเตอร์
3. ฟู่กันเบอร์ 12
4. สีเทียน
5. กระดาษรูป $\square \Delta O$
6. กระดาษสี
7. กรรไกร
8. กาว
9. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.
10. แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 11

วันอังคารที่ 10 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. ครูเตรียมภาพจากนิตยสาร หนังสือพิมพ์ กรรไกร สีโปสเตอร์ สีเทียน
2. ให้เด็กแต่ละคนเลือกตัดภาพตามต้องการ 1 – 2 ภาพ
3. เด็กจับคู่ไม่ซ้ำคนเดิมสนทนากับเพื่อนว่าเลือกตัดภาพอะไร ถ้านำภาพที่ตัดมารวมกันจะ
ทำเป็นอะไร
4. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำภาพของแต่ละคนวางลงบนกระดาษวาดเขียนแผ่นใหญ่ ช่วยกัน
คิดว่าจะทำเป็นรูปอะไร สามารถใช้อุปกรณ์ที่ครูเตรียมไว้ให้ตกแต่งตามความพอใจของ
กลุ่ม
5. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่มว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจสามารถแต่งเติมได้
จนทุกคนพอใจ
6. เด็กช่วยกันตั้งชื่อผลงาน และแต่งเรื่องจากภาพ
7. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
8. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการทำกิจกรรม

1. กระดาษนิตยสาร
2. หนังสือพิมพ์
3. กรรไกร
4. สีเทียน
5. สีโปสเตอร์
6. ฟู่กันเบอร์ 12
7. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.
8. กาว

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 12

วันพุธที่ 11 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์และแนะนำการทำกิจกรรมดังนี้
 - การปั้นดินน้ำมัน
 - การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - การพับสี
 - การประดิษฐ์ภาพจากเศษวัสดุ
2. เด็กเลือกเข้ากลุ่มกิจกรรมตามความสนใจและเด็กแต่ละคนคิดว่าจะทำอะไรจากอุปกรณ์ที่มีอยู่
3. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้
4. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มารวมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน ดินน้ำมันวางบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ด
5. ช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยังถ้ายังไม่พอใจสามารถตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
6. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
7. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
8. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. ดินน้ำมัน
2. สีโปสเตอร์
3. สีเทียน
4. เศษวัสดุ เช่น เศษผ้า กระดาษสี หลอดกาแฟ กล่อง ขวดนมเปรี้ยว ฯลฯ
5. กาว
6. ฟู่กันเบอร์ 12
7. กรรไกร
8. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.
9. แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 13

วันศุกร์ที่ 13 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. เด็กจับกลุ่ม 4 คน อย่างอิสระ ถือกี่เทียนคนละ 1 แท่ง
2. ครูวางกระดาษวาดเขียนแผ่นใหญ่กลุ่มละ 1 แผ่น เด็กแต่ละคนคิดว่าจะวาดรูปเรขาคณิตรูปใด ($\square \Delta O$) ให้แต่ละคนวาดภาพตามที่คิดไว้ขนาดไม่เกินฝ่ามือบนส่วนใดของกระดาษก็ได้ จำนวน 1 รูป
3. เด็กจับคู่และลากเส้นมาพบกันและกล่าวทักทาย “ สวัสดี ” และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าจะใช้สีอะไร และเส้นใด (เส้นตรง เส้นประจุด เส้นซิกแซ็ก) ในการสร้างผลงานร่วมกัน
4. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำงานตามที่คิดไว้
5. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจสามารถแต่งเติมได้จนทุกคนพอใจ
6. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
7. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
8. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.
2. กระดาษสี
3. กระดาษห่อของขวัญ
4. ไหมพรม
5. หลอดกาแฟ
6. สีโปสเตอร์
7. สีเทียน
8. กาว
9. กรรไกร

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 14

วันจันทร์ที่ 16 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์และแนะนำการทำกิจกรรมดังนี้
 - การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - การพิมพ์ภาพจากเศษวัสดุ
 - การปั้นดินเหนียว
 - การม้วนกระดาษ
2. เด็กแต่ละคนเลือกเข้ากลุ่มกิจกรรมที่สนใจ และทำผลงานอย่างอิสระ คนละ 1 ชิ้น
3. เด็กจับคู่ในกลุ่มกิจกรรมเดียวกัน เล่าผลงานให้เพื่อนฟัง ถ้าครูให้ทั้งคู่นำผลงานมารวมกันเด็กจะทำอย่างไร
4. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ แต่ละคู่นำสิ่งที่คิดไว้มารวมกันทำเป็นงานกลุ่ม จากนั้นทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน ดินเหนียววางบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ด และช่วยกันตกแต่ง เพิ่มเติมด้วยอุปกรณ์ที่มีอยู่
5. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจสามารถตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
6. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
7. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม 2 กลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
8. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการทำกิจกรรม

1. สีเทียน
2. ก้านกล้วย
3. ใบไม้
4. ฝาเบียร์
5. หลอดกาแฟ
6. ฟองน้ำ
7. สีโปสเตอร์
8. พู่กันเบอร์ 12
9. ดินเหนียว
10. กระดาษปกนิตยสาร
11. หนังสือพิมพ์
12. กาว
13. กระดาษขนาด A 4
14. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.
15. แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 15

วันอังคารที่ 17 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ และแนะนำการทำกิจกรรม
2. เด็กจับกลุ่ม 4 คน ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม
3. เด็กแต่ละคนคิดว่าถ้าต้องการสร้างภาพโดยการฉีกกระดาษ เด็กจะทำอะไรโดยเด็กฉีกกระดาษเป็นรูปที่ต้องการคนละ 1 รูป
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกัน คิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่ม 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดได้มารวมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน
6. ช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยังถ้ายังไม่พอใจสามารถตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการทำกิจกรรม

1. กระดาษสี
2. ปกนิตยสาร
3. กระดาษห่อของขวัญ
4. ลวดกำมะหยี่
5. ริบบิ้น
6. กรรไกร
7. กาว
8. สีเทียน
9. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 16

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์และแนะนำการทำกิจกรรม ดังนี้
 - การปั้นแป้งโด
 - การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - การวาดภาพด้วยสีน้ำ
 - การปะติดด้วยเมล็ดพืช
2. เด็กเข้ากลุ่ม 4 คน เลือกเข้ากลุ่มกิจกรรมที่สนใจ
3. เด็กแต่ละคนคิดว่าจะทำอะไรจากอุปกรณ์ที่มีอยู่
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกัน คิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่ม 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มารวมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน ปั้นแป้งโดวางบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ด
6. เด็กพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจสามารถตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. แป้งโด
2. สีเทียน
3. สีโปสเตอร์
4. ฟู่กัน เบอร์ 12
5. เมล็ดถั่วเขียว ข้าวเปลือก เมล็ดข้าวโพด เมล็ดงา
6. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.
7. กาว

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 17

วันพฤหัสบดีที่ 19 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์และแนะนำการทำกิจกรรมดังนี้
 - การปั้นแป้งโด
 - การพิมพ์ภาพด้วยเชือก
 - การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - การสร้างภาพจากรูปเรขาคณิต
2. เด็กจับกลุ่ม 4 คนอย่างอิสระ เลือกเข้ากลุ่มกิจกรรมที่สนใจ
3. เด็กแต่ละคนคิดว่าจะทำอะไรจากอุปกรณ์ที่มีอยู่
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่า จะทำอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกัน คิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มารวมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้น ช่วยกัน ทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน ปั้นแป้งโดวางบนแผ่น ฟิวเจอร์บอร์ด
6. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่มที่เสร็จแล้วว่าพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจอาจ ช่วยกันตกแต่งหรือต่อเติมผลงานจนทุกคนพอใจ
7. ผลงานเด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. แป้งโด
2. สีโปสเตอร์
3. สีเทียน
4. เชือก
5. กระดาษรูปเรขาคณิตแบบต่าง ๆ
6. กาว
7. ฟู่กันเบอร์ 12
8. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.
9. แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 18

วันศุกร์ที่ 20 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ และแนะนำการทำกิจกรรม
2. เด็กจับกลุ่ม 4 คน ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม
3. เด็กแต่ละคนเลือกกระดาษ 1 ชิ้น นำมาสร้างเป็นรูปตามความพอใจ 1 รูป จะใช้การวาดภาพ การฉีก หรือการตัดก็ได้เพื่อให้มีหลายแบบ
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน
6. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่มว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจอาจช่วยตกแต่งเพิ่มเติมจนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. กระดาษสี
2. กระดาษขนาด A 4
3. กระดาษหนังสือพิมพ์
4. เมล็ดพืช
5. ไม้จิ้มฟัน
6. สีเทียน
7. กาว
8. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 19

วันจันทร์ที่ 23 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์และแนะนำการทำกิจกรรมดังนี้
 - การพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุ
 - การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - การหยดสี
 - การพับกระดาษ
2. เด็กจับกลุ่ม 4 คน อย่างอิสระ เลือกเข้ากลุ่มกิจกรรมตามความสนใจ
3. เด็กแต่ละคนคิดว่าจะใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ทำเป็นอะไรให้ลงมือทำงานบนกระดาษ A4
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่เอางานมารวมกัน เด็กคิดว่าจะเพิ่มเติมอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน
6. เด็กพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจก็สามารถตกแต่งเพิ่มเติมได้ จนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. ฝาเบียร์
2. ก้านกล้วย
3. ไข่ม้วน
4. กระดาษทิชชู
5. สีโปสเตอร์
6. สีเทียน
7. กระดาษ A4
8. กระดาษรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส (สำหรับพับ)
9. ฟูก้น เบอร์ 12
10. กาว
11. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 20

วันอังคารที่ 24 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ และแนะนำการทำกิจกรรม
2. เด็กเลือกเข้ากลุ่ม 4 คน โดยไม่ซ้ำเดิม
3. เด็กแต่ละคนเลือกกระดาษรูปครึ่งวงกลมคนละ 1 ชิ้น พับเป็นกรวยและใช้กระดาษวงกลมแต่งหน้าให้ตุ๊กตา เสร็จแล้วติดตรงส่วนแหลมเพื่อเป็นหัวตุ๊กตา ตั้งชื่อ และคิดสร้างเมืองให้ตุ๊กตาอยู่
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะสร้างเมืองให้ตุ๊กตาอยู่อย่างไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำผลงานตามที่คิดไว้ บนกระดาษวาดเขียน
6. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจก็ช่วยกันตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. กระดาษรูปครึ่งวงกลมและรูปวงกลม
2. กาว
3. ไหมพรม
4. กระดาษสี
5. กระดาษย่นสี
6. เชือก
7. ริบบิ้น
8. สีโปสเตอร์
9. สีเทียน
10. ฟูกันเบอร์ 12
11. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 21

วันพุธที่ 25 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์และแนะนำการทำกิจกรรม
2. เด็กจับกลุ่ม 4 คน โดยไม่ซ้ำคนเดิม ครูแจกกระดาษวาดเขียนแผ่นใหญ่ให้กลุ่มละ 1 แผ่น สีเทียนคนละ 1 แท่ง
3. เด็กแต่ละคนเลือกวาดรูป □ ○ △ 3 คนละ 1 รูปไม่ซ้ำกันลงบนกระดาษวาดเขียนตรงไหน ก็ได้
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าจะต่อเติมภาพอย่างไร ช่วยกันทำตามที่คิดไว้
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดมาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่มจากนั้นช่วยกันทำผลงานตามที่คิดไว้
6. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจสามารถตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. สีเทียน
2. สีโปสเตอร์
3. ฟู่กันเบอร์ 12
4. กระดาษสี
5. เศษผ้า
6. กรรไกร
7. ไหมพรม
8. กาว
9. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 22

วันพฤหัสบดีที่ 26 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ และแนะนำการทำกิจกรรมการประดิษฐ์
2. เด็กจับกลุ่ม 4 คน ไม่ซ้ำคนเดิม
3. เด็กแต่ละคนคิดว่าจะนำอุปกรณ์ต่าง ๆ มาตกแต่งกิ่งไม้อย่างไร บริเวณไหน
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำผลงานตามที่คิดไว้
6. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจก็ช่วยกันตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. กิ่งไม้
2. เศษผ้า
3. กระดาษย่น
4. โคมพรม
5. เชือก
6. เศษริบบิ้น
7. กระดาษสี
8. ดั้งกระดาษใส่ทราย
9. กาว

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 23

วันศุกร์ที่ 27 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์และแนะนำการทำกิจกรรมดังนี้
 - การขยำกระดาษ
 - การวาดภาพด้วยสีเทียน
 - การประดิษฐ์จากเศษวัสดุ
 - การตัดกระดาษ
2. เด็กจับกลุ่ม 4 คน เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ
3. เด็กแต่ละคนคิดว่าจะทำอะไรจากอุปกรณ์ที่มีอยู่
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำผลงานตามที่ได้คิดไว้
6. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจก็ช่วยกันตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการทำกิจกรรม

1. สีเทียน
2. กระดาษทิชชู
3. กระดาษสี
4. กระดาษนิตยสาร
5. กระดาษหนังสือพิมพ์
6. ก่อกระดาษ
7. ขวดนมเปรี้ยว
8. กระดาษกาว
9. ฝาเบียร์ ฝาขวดน้ำดื่ม
10. กรรไกร
11. กาว
12. กระดาษวาดเขียน ขนาด 27 × 39 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 24

วันจันทร์ที่ 30 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ และแนะนำการทำกิจกรรม
2. เด็กแต่ละคนคิดว่าจะตัดหรือฉีกภาพใดจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร
3. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้
4. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำผลงานตามที่คิดไว้
5. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจก็ช่วยกันตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
6. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
7. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
8. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. หนังสือพิมพ์
2. ปกนิตยสาร
3. กระดาษสี
4. กิ่งไม้
5. เศษผ้า
6. ดินน้ำมัน
7. หลอดกาแฟ
8. กาว
9. กรรไกร
10. กระดาษวาดเขียน ขนาด 27 × 39 ซม.

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ แผนที่ 25

วันอังคารที่ 31 สิงหาคม 2547 เวลา 09.10 – 09.40 น.

การดำเนินกิจกรรม

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วย
ดินน้ำมัน สีน้ำ สีเทียน กระดาษสี กล้อง ไหมพรม ริบบิ้น
2. เด็กจับกลุ่ม 4 คน ไม่ซ้ำคนเดิม เลือกเข้ากลุ่มตามความสนใจ
3. เด็กแต่ละคนคิดว่าเด็กจะใช้อุปกรณ์ ที่มีอยู่ทำอะไร
4. เด็กจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าถ้าครูจะให้ทั้งคู่ทำงานร่วมกัน เด็กคิดว่าจะทำอะไร โดยนำความคิดของแต่ละคนมารวมกัน หรืออาจจะช่วยกันคิดใหม่ก็ได้
5. เด็กจับกลุ่มกัน 2 คู่ นำสิ่งที่แต่ละคู่คิดไว้มาร่วมกันคิดเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นช่วยกันทำผลงานตามที่คิดไว้
6. เด็กช่วยกันพิจารณาผลงานกลุ่ม ว่าทุกคนพอใจหรือยัง ถ้ายังไม่พอใจก็ช่วยกันตกแต่งเพิ่มเติมได้จนทุกคนพอใจ
7. เด็กร่วมกันตั้งชื่อผลงาน
8. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม ไม่ซ้ำกลุ่มเดิม ออกมานำเสนอผลงาน
9. ให้เพื่อนที่ฟังเสนอแนะผลงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. ดินน้ำมัน
2. สีเทียน
3. สีโปสเตอร์
4. ฟู่กันเบอร์ 12
5. กระดาษสี
5. กล้อง
6. ไหมพรม
7. ริบบิ้น
8. กาว
9. กระดาษวาดเขียนขนาด 27 × 39 ซม.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวอุทัย ธารมรรค
วัน เดือน ปีเกิด	13 พฤษภาคม 2502
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
ประวัติการศึกษา	ศ.ชบ. (ศึกษาศาสตร์บัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนอนุบาลราชบุรี
ตำแหน่ง	อาจารย์ 2 ระดับ 7